

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Orbán a venit și a plecat

Așteptată în diverse medii cu interes, vizita premierului ungar la București n-a adus satisfacții pentru nici una dintre părți. Raportînd la declarațiile liderilor FIDESZ din urmă cu cîteva zile, vizita poate fi socotită inutilă, căci premierul nu a spus că vrea un nou tratat româno-ungar, nici că vrea un tratat revizuit, ci doar că unele lucruri nu sînt pe deplin mulțumitoare, ceea ce, să recunoaștem, nu seamănă a discurs FIDESZ.

Pentru cei care au urmărit și urmăresc chestiunea retrocedării bunurilor Gojdu, înțîlnirea la nivel înalt a fost o mare dezamăgire. S-a vorbit doar unilateral despre bunurile bisericilor istorice maghiare din Transilvania și afît. Dacă UDMR-ul, participarea la guvernare, dorințele și împlinirile - sau, după caz, neîmplinirile - maghiarimii din România au fost cap de afîș, *despre micuța comunitate de români care trăiește în Ungaria, de-a lungul frontierei dintre cele două state, nu s-a suflat nici un cuvînt.* Probabil, așa cum au spus analiști buni din presa centrală românească, pentru București și Budapesta acțiunile au caracter electoral, dar alegerile sînt încă departe. E posibil ca prin septembrie, România să-și aducă aminte brusc de românii din Ungaria într-un context mai larg, al românilor de pretutindeni, iar la fel de posibil este ca Ungaria să facă în acea perioadă unele gesturi de bunăvoință față de românii din propria-i ogradă pentru a întinde o mînă electorală și ea - partenerilor din România.

Dar, să nu ne întristăm. S-a vorbit mult despre poluare, despre necesitatea încheierii unui acord pe probleme de mediu, spre a se evita, în viitor, încurcături de genul celor ivite după accidentul de la Baia Mare. E bună cooperarea economică între cele două țări, dar e loc și de mai mult, e bună cooperarea militară. E foarte bună. Premierul ungar a înmînat gazdelor propunerea privind deschiderea a două noi consulate, la Constanța și Miercurea Ciuc și a înțeles politicos că pentru consulatul din secuime "timpul electoral e nefavorabil", dar după alegeri, totul va fi bine. Înțîlnirea lui **Orbán Viktor** politicianul cu **Mugur Isărescu** economistul n-a adus nimic nou. Premierul Ungariei a venit și a plecat.

Cristina Zărnescu
București

Nu putem asista cu ochii închiși la dispariția minorității noastre

– Interviu cu Prea Sfințitul Sofronie, episcopul Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria –

În numerele trecute ale *Foi* am publicat scrieri cu referire la articolul apărut în *Curierul Național* din România (3 aprilie 2000), unde se fac grave observații la adresa comunității noastre, fiind atacat în primul rînd sistemul de autoguvernări și învățămîntul românesc din Ungaria. Acest articol s-a bazat pe declarațiile Prea Sfințitului Sofronie făcute la ședința Funda-

– Înainte de toate ar trebui să lămurim un lucru: ce ați spus și ce nu, la ședința Fundației Gojdu din Sibiu?

– Este bine că ați venit cu această întrebare și eu vă mulțumesc. La început ar trebui să lămurim că la Sibiu nu am făcut afirmații sub forma unei declarații. Eu nu am dat nici o declarație, nu a fost nici o conferință de presă. De asemenea nu a fost nici un interviu cum este acesta pe care îl facem acum. A fost pur și simplu o ședință de lucru a Fundației Gojdu. Erau prezenți și cîteva ziariști, dar este demn de remarcat că nu de la ziare importante, și ei au fost acolo mai mult în calitate de observatori, să vadă ce se întîmplă. A fost acolo și un ziarist de la *Curierul Național* și interesant este că anumite afirmații, pe care eu le-am făcut într-un anumit context, au fost decupate din acesta și au fost interpretate de acest ziarist. Nu sînt toate spusele mele. Unele lucruri le-am spus, pe altele nu. Altele le-a gîndit probabil ziaristul și le-a pus acolo. Poate s-a sfătuit cu cineva și a pus acolo niște afirmații ca și cum mi-ar aparține mie. Așa că nu sînt numai cuvintele mele acolo, sînt și cuvinte adăugate.

– Care de exemplu?

– De exemplu, cuvintele domnului Ion Aurel Pop. Iar în ce

ției Gojdu din Sibiu. În numărul trecut am informat că episcopul de Giula nu a dorit să acorde interviu presei, motivînd această decizie cu Postul Mare al Paștilor. Tiberiu Boca, redactor al emisiunii „*Ecranul nostru*” a reușit totuși să primească un răspuns la acele întrebări care îi frămîntă în aceste zile pe mulți români din Ungaria.

mă privește pe mine, cele privitoare la secretara maghiară de la liceul românesc. S-a prezentat ca și cum eu aș fi spus că ar fi fost angajată de inspectoratul maghiar din localitate. Eu așa ceva n-am susținut. E adevărat că am menționat că există o secretară maghiară și că din această pricină profesori, care înainte vorbeau românește între ei, atunci cînd este și dînsa de față, – desigur din motive de politețe – vorbesc ungurește. Folosesc limba maghiară pentru ca să înțeleagă și dînsa despre ce este vorba. Departate de mine a fost gîndul ca să fac vreo aluzie. Nici măcar nu știu cine angajează secretare, profesori, femei de serviciu în aceste instituții de învățămînt din Ungaria. Este, deci, o formă tendențioasă de prezentare a realității.

Un interviu și consecințele acestuia

– Ceea ce am făcut la Sibiu a fost o referire la o istorie mai veche, care începe în vara anului trecut, cînd chiar în această încăpere am dat un interviu pentru Televiziunea Română. Interviul a fost difuzat abia la sfîrșitul lunii noiembrie a anului trecut. În urma acestuia s-a făcut foarte multă vîlvă, a făcut foarte multe valuri.

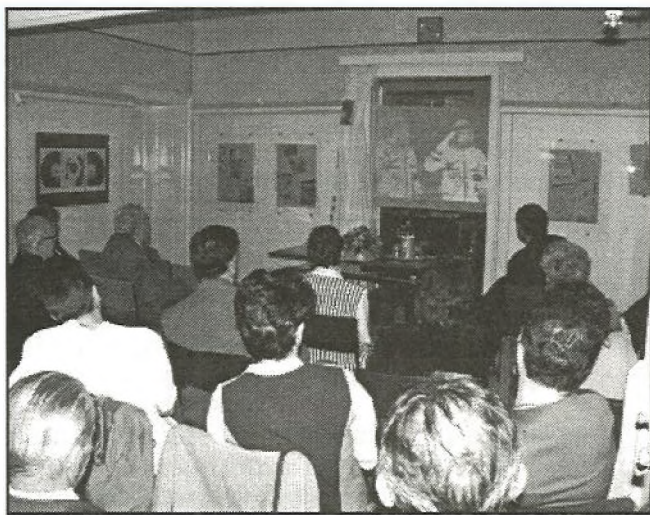
(Continuare în pag. a 3-a)

Sărbătoarea științei românești la Giula, 15 aprilie 2000

Pe aripile spiritului creator

Ideea organizării unor cursuri de specialitate pentru românii din Ungaria le revine unor reprezentanți inimoși ai Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, lui **Ștefan Frățean** și lui **Tiberiu Boca**. În toamna anului trecut, profesori și studenți au făcut cunoștință cu istoria poporului român. În acele două zile (atunci a fost consacrat acestui curs intensiv un sfîrșit de săptămînă) am recuperat tot ceea ce pînă atunci nu știam despre trecutul aceluia popor din care și noi facem parte. (În paranteză să fie spus: destul de mult am avut de recuperat, fiindcă la școală nu prea am învățat despre aceste lucruri.)

A doua rundă a acestui curs s-a bazat pe istoria științei române. Au fost invitați să țină prelegeri profesorul **Cornel Munteanu** de la Baia Mare, profesorul **Mihai**

Cozma de la Seghedin și cosmonautul român **Dumitru Prunariu**.

Profesorul Munteanu ne-a introdus mai întîi în diferitele perioade și domenii ale științei românești, cum ar fi medicina sau cercetările științifice. Am aflat despre prima generație a medicilor ro-

mâni (Ioan Piuariu Molnar – primul medic român cu diplomă, Aurel Pop – cel care a descoperit efectul tămăduitor al apei terapeutice din Sovata, Nicolae Kretzulescu – fondatorul primei școli chirurgice la București, Carol Davila – fondatorul Societății Medicale Științifice din România,

Victor Babeș – cel care a înființat institutul de patologie din București, coautorul primului tratat de microbiologie, ș.a.) În afară de Emil Palade, singurul premiat român cu Premiul Nobel, au mai fi fost doi medici români care pe tot dreptul ar fi meritat această distincție internațională, Nicolae Paulescu, medic la spitalul Notre-Dame din Paris, care a izolat pentru prima dată hormonul pancreatic (ulterior numit insulină) cu efect hiperglicemiant și Ștefan Odobleja, autorul primei variante a concepției cibernetice generalizate. George Emil Palade a descoperit în 1953 ribozomii și a descris sistemul și funcțiile membranelor intracelulare. A fost distins în echipă cu Premiul Nobel pentru fiziologie și medicină (1974).

(Continuare în pag. a 3-a)

CALENDAR ORTODOX

- 24 aprilie, luni – † Sf. Mc. Sava Stratilat; Cuv. Elisabeta; Sf. Mc. Pasicrat și Valentin; † Sf. Ierarhi Ilie Iorest și Sava, mitropoliții Transilvaniei; Iosif Mărturisitorul din Maramureș (Denie)
- 25 aprilie, marți – Sf. Ap. și Ev. Marcu (Denie)
- 26 aprilie, miercuri – Sf. Sfinți Mc. Vasile, episcopul Amasiei; Sf. Glafira (Denie)
- 27 aprilie, joi – Sf. Sfinți Mc. Simeon, ruda Domnului; Cuv. Ioan Mărturisitorul (Denia celor 12 Evanghelii)
- 28 aprilie, vineri – Sf. Ap. Iason și Sosipatru; Sf. Mc. Maxim, Dada și Cvintilian (Denia Prohodului Domnului)
- 29 aprilie, sâmbătă – Sf. 9 Mucenici din Cizic; Cuv. Memnon, făcătorul de minuni
- 30 aprilie, duminică – (†) ÎNVI-
EREA DOMNULUI-Sfintele
Paști; Sf. Ap. Iacob, fratele
Sfântului Apostol Ioan, Cu-
vântătorul de Dumnezeu
Duminica Sfintei Invieri

AGENDĂ

24 aprilie

1911 – se naște, la Cîmpina, poetul *Eugen Jebeleanu*.

25 aprilie

1313 – s-a născut *Giovanni Boccaccio*, cel mai mare prozator al Renașterii italiene. Capodopera sa este „Decameronul”.

26 aprilie

1731 – s-a stins din viață *Crusoe, Daniel Defoe*, autorul romanului *Robinson*.

1963 – a trecut la cele veșnice scriitorul român *Vasile Voiculescu*.

27 aprilie

1265 – s-a născut la Florența *Dante Alighieri*, cel mai mare poet al Italiei.

1872 – moare, la București, *Ion Heliade Rădulescu*. Cititor al culturii române moderne, I. H. Rădulescu aduce contribuții fundamentale la întemeierea învățămîntului în limba română, fondează, alături de Dinicu Golescu, *Societatea literară*, editează primul ziar românesc din Muntenia, prima revistă teatrală și revista literară „*Curierul de ambe secse*”, scrie una dintre primele gramatici moderne ale limbii române.

28 aprilie

1908 – a luat ființă *Societatea Scriitorilor Români*, al cărei prim-președinte a fost Cincinat Pavelescu.

29 aprilie

1918 – s-a stins din viață, la Iași, *Barbu Ștefănescu Delavrancea*, dramaturg, prozator, poet, orator și avocat, remarcabil gazetar, desenator și grafician.

30 aprilie – 1 mai

Sfintele Paști (ortodoxe și greco-catolice)

10 ani de la înființare

Fundația Culturală Română va sărbători la acest sfârșit de săptămână 10 ani de la înființare. Instituția este condusă de la început de academicianul **Augustin Buzura**. În programul manifestărilor se află vernisarea unei expoziții a tinerei artiste **Alexandra Nechita** din Statele Unite, prezentări de cărți, concerte de cameră.

În fiecare an, Fundația Culturală Română invită și români din Ungaria la cursurile de vară de la Baia Mare și la cursul de perfecționare pentru profesorii de română din țările vecine cu România. Scriitorul Augustin Buzura, președintele Fundației, a fost oaspetele unei serate literare de la sediul din Giula al Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria în luna aprilie anul trecut.

Zile de sărbătoare

Între 12-15 aprilie 2000 s-a organizat o festivitate amplă, legată de orașul Gyula, Giula, Jula, și de onomastica acestora care poartă acest nume (în românește *Juliu*). Toate aceste acțiuni au fost consacrate spiritului european, sub steagul european.

Deși sîntem încă departe de sistemul Comunității Europene, doar așa putem ajunge acolo, dacă facem eforturi și pași considerabili în această direcție.

Cel de acum a fost un pas, un efort mic, o inițiativă bună. Zilele au fost însoțite, orașul a încercat să sărbătorească, mai ales că au venit oaspeți, ambasadori ai țărilor din Comunitatea Europeană.

În decursul celor trei zile, publicul putea asista la întâlniri cu politicienii, șatre de bere în parcul cetății, și seara foc de artificii...

S-a organizat un festival de primăvară la Giula... Totuși orașul mi s-a părut amorțit, somnoros și puțin murdar...

Iar dacă cineva așteaptă oaspeți, și ar dori ca aceștia să se mai reîntoarcă, s-ar cuveni ca orașul să fie mai treaz, mai viu, mai curat, să se îmbrace în haine de sărbătoare...

Este însă un început... Dorim: La mulți ani, Gyula, (Giula și Jula), Gyula și Iuliu!

Șt. Oroian

Programe culturale românești la Budapesta

Între lunile aprilie și iunie, în organizarea Centrului Cultural al României la Budapesta vor avea loc mai multe concerte, serate literare, întâlniri culturale – a declarat la conferința de presă din săptămîna trecută directoarea Anamaria Pop.

Va susține un concert în Capitala Ungariei și la Seghedin renumitul pianist român de jazz Harry Tavitian, se va deschide o expoziție din picturile artistei Cristina Oprea, va avea loc un cenaclu literar cu titlul „Canoanele culturii” și se vor putea întâlni redactorii revistei „Lettre International” din România și Ungaria. Pianista de origine română Anda Anastasescu, care trăiește în Anglia, va concerta la Centrul Cultural Român din strada Izsó. Anamaria Pop a mai informat ziaristii că la Festivalul Internațional de Carte de la Budapesta, care se va desfășura în perioada 2-23 aprilie, piața română de carte va fi reprezentată de 50 de edituri. În sala Pătria a Centrului de Congrese vor fi expuse 900 de volume românești. Cele mai atractive vor fi bineînțeles cărțile apărute cu ocazia aniversării a 150 de ani de la nașterea poetului național român, Mihai Eminescu. (MTI)

Știri din viața baptistă

Duminică, la 16 aprilie, Biserica Baptistă din Micherechi I-a avut ca invitat pe **Tóth Zoltán**, de la Alianța Evanghelică din România. Pe lângă vestirea Cuvîntului, evanghelistul a prezentat un curs de strategie de misiune.

Postul de radio „Vocea Evangheliei” va sărbători în ziua de 22 aprilie 5 ani de la înființare. La manifestarea festivă care va avea loc în Biserica Baptistă *Emanuil* din Oradea, evanghelia va fi vestită de Paul Negruț, rectorul Institutului Biblic din oraș.

La program vor participa Grupul *Prinos*, Grupul *Fraților Fara*, Grupul *Maranatha*, Grupul *Carmel* și o fanfară reunită cu peste o sută de persoane. La acest eveniment marcant în viața postului de radio sînt invitate oficialități din Oradea și din străinătate. Români din Ungaria vor fi reprezentați la serbarea din Oradea prin persoana domnului **Ștefan Frățean**, director la Oficiul pentru Minorități Naționale și Etnice din Budapesta și un grup de credincioși bapțiști din Micherechi.

În ziua de 23 aprilie, cîțiva credincioși ai Bisericii Baptiste din Micherechi, împreună cu pastorul **Daniel Burtic** vor ține un serviciu de evanghelizare la Crîstor. La manifestarea religioasă care va începe la ora 14.00 vor evolua și cîntăreți din România, conduși de **Matei Adalbert**.

Întîlnirea miniștrilor agriculturii

Despre posibilitățile de colaborare româno-ungară în domeniul agriculturii, despre experiențele de pînă acum ale Ungariei în privința aderării la Comunitatea Europeană, precum și despre elaborarea unui program comun în vederea prevenirii inundațiilor s-au purtat convorbiri la 15 aprilie a.c. la Biharkeresztes, între miniștrii agriculturii **Torgyán József** și **Ioan Avram Mureșan**.

La conferința de presă care a urmat după tratativele oficiale, ministrul maghiar a accentuat: în întărirea relațiilor economice din cele două țări, întreprinderilor mixte le revine un rol evidențiat. Aceste asociații economice asigură României anumite avantaje unionale, încă înainte de afilierea României la Comunitatea Europeană. Cei doi miniștri au dezbătut programele comune de creștere a vitelor cornute, a producției biotermice, a valorificării unor produse agricole și a cultivării și producției plantelor medicinale.

Torgyán József a apreciat drept rezultat excelent că partenerii români – conform promisiunilor – nu prelungesc pînă în luna iunie măsurile de vigore a limitei importului de carne. Condu-

cătorul portofoliului agrar a mai apreciat că, conform experienței din săptămînile trecute, e neapărat necesară elaborarea unei strategii comune de reglare a apelor și de apărare împotriva inundațiilor din Bazinul Carpatic. Pentru cauza acestui program, cei doi miniștri vor contacta și pe omologii lor din Slovacia și Ucraina, pentru a dezbate situația și pentru a elabora un program comun.

Ioan Avram a evidențiat: agricultorii români ar vrea să învețe de la specialiștii din Ungaria, fiindcă, predînd României experiențele acumulate de Ungaria în procesul de aderare la Comunitatea Europeană, se va putea scurta drumul și perioada de pregătire a României.

(Informație MTI)

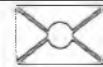
Distincții la Seghedin

În ziua de 12 aprilie, în cadrul unei sărbători solemne, ținute la Seghedin, **dr. Iglói Zoltán**, președintele Asociației de Prietenie Ungaro-Române din Pécs a distins doi intelectuali români, pe **dr. Gheorghe Petrușan** și **Petru Cîmpian**, cu cea mai înaltă apreciere a Asociației din Pécs.

Dr. Gheorghe Petrușan și Petru Cîmpian au fost printre primii care s-au atașat ca membri ai Asociației de Prietenie Ungaro-Române din Pécs, iar în timp de zece ani au desfășurat o activitate bogată, lucrînd ca fruntași pentru prietenia acestor două popoare.

Poșta redacției

Un ungur – cititor fidel al Foii românești

De mai mulți ani **Lakati Péter** din localitatea Szokolya, este abonatul revistei noastre. Cînd m-a sunat la telefon, cu două săptămîni în urmă, nici nu știam că și în acest sîtuțel avem un cititor. Atunci ne-a sunat la redacție ca să-l ajutăm să facă rost de cartea „Pentru conversația în limba română” a profesorului Mihai Cozma din Seghedin. Însotită de o scrisoare de mulțumire, i-am trimis profesorului Lakati (predă religia în școala din loc) volumul cerut. După ce marția trecută (11 aprilie) poștașul i-a înmînat pachetul nostru, imediat ne-a sunat din nou, mulțumindu-ne că i-am trimis pe gratis (ca un cadou pentru un cititor fidel) această carte.

Din discuție am mai aflat că domnul Lakati este un îndrăgostit al limbii române. De ani de zile ascultă posturile Radio România Actualități, programul românesc de la Radio Kossuth URH, urmărește cu atenție în fiecare săptămînă emisiunea Ecranul Nostru și citește Foia românească.

Și totul pentru ce?

Fiindcă, după părerea lui, limba română este una dintre cele mai melodioase, cele mai frumoase limbi. El cunoaște bine limbile rusă și latină, și mai ales cea din urmă îl ajută mult în învățarea românei. Cu un ton foarte sincer a mai adăugat: cei care vor să învețe limbi străine, *de ce să nu însușească limba unui popor minoritar cu care conviețuiesc?*

Nu putem asista cu ochii închiși la dispariția minorității noastre

– Interviu cu Prea Sfințitul Sofronie, episcopul Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria –

(Urmare din pag. întâi)

În interviu eu iarăși am spus niște lucruri – caseta există la Televiziunea Română, se poate urmări -, iar în urma acestuia s-a întâmplat că Ambasada Ungariei la București a făcut un raport, care a fost trimis aici în Ungaria la anumite structuri guvernamentale, care au de-a face cu comunitatea românilor din Ungaria. Dar nu aceasta este problema, ci faptul că în acel raport au fost scrise minciuni. Eu am spus anumite lucruri, ori raportul care a apărut după aceea a fost mult amplificat. Anumite lucruri despre care eu am vorbit la trecut au fost puse în prezent, iar alte lucruri pe care eu le-am amintit cu privire la prezent, au fost amplificate. În interviul din vară am spus că în timpul regimului horthyst – lucrul acesta se poate documenta – doi ani de zile, cu excepția a trei parohii (Budapesta, Bătaia și Cenadul Unguresc), celelalte 16 parohii ale comunității românești de atunci, au fost integrate în Biserica Ortodoxă Maghiară. Iar în raportul care a venit de la București încoace, figura că eu aș fi spus că acum, în prezent se urmărește integrarea noastră în Biserica Ortodoxă Maghiară. Nu pot să văd lucrul acesta altfel decât chiar ca pe un atac la adresa persoanei episcopului, în sensul de a-i strica imaginea. Nu numai că nu gîndesc că este posibilă o anexare a noastră la Biserica Ortodoxă Maghiară, ci **eu cred în colaborarea** cu această Biserică. Noi reprezentăm aici Ortodoxia. Sîntem minoritari și avem nevoie de o voce comună.

Statul maghiar este „arogant și ostil”?

– Ceea ce am declarat la Sibiu în legătură cu situația mea delicată în care mă aflu eu, anume la aroganța și ostilitatea pe care am resimțit-o, mă privește în primul rînd pe mine și episcopia pe care o conduc. Referirile acelea nicidecum nu au fost cu privire la comunitatea românească.

– Care este fondul acestor afirmații?

– Fondul acestor afirmații s-a format tot în urma acelui interviu din vara trecută. După acea declarație am sesizat o undă de răceală în ceea ce mă privește, care s-a concretizat printr-un lucru regretabil. Am trimis o delegație de la Episcopie, care cuprindea persoane membre ale comunității. Delegația a fost mai numeroasă, dar s-a prezentat numai un singur reprezentant la niște convorbiri guvernamentale cu privire la posibilitatea mării fondului de funcționare al Episcopiei, care este insuficient. În momentul în care delegatul nostru s-a prezentat la această întîlnire oficială, chiar înainte de a pune problema, i s-a transmis un mesaj pentru episcop: că **ar fi bine dacă domnul episcop și-ar vedea de treabă și nu s-ar mai implica în chestiuni politice**. Așa fiind resimțită de către anumite structuri, declarația din acel interviu, pe care însă dinșii nu au văzut-o, ci pe care și-au însușit-o după felul în care li s-a relatat de la București. Apoi, delegatul nostru a ridicat și proble-

ma fondurilor. Cu aroganță i s-a replicat și citez din ceea ce mi s-a relatat: „**Ar fi bine dacă și în România comunitatea maghiară ar primi așa de mulți bani și ar fi tratată cu atît de multă atenție cum este comunitatea română din Ungaria**”. Delegatul nostru a fost tratat cu aroganță, în urma căreia la întîlnirea pe care am avut-o a fost gata să facă un protest, dar l-am oprit de a face acest lucru. Am spus că nu are sens să continuăm o polemică fără obiect. A resimțit și reprezentantul nostru exact aceeași aroganță. Trebuie să remarc că bisericile noastre aproape toate sînt în stadiu avansat de degradare, sînt lovite de igrasie. Spre exemplu, umezeala este atît de mare la biserica din Bichișciaba, că dacă nu se va interveni în timp util, în cîțiva ani s-ar putea să nu mai avem o biserică românească în acest oraș. Sigur că sîntem îngrijați cu privire la urmele noastre, pentru că sîntem prea puțini ca să ne putem apăra singuri bisericile. Avem nevoie de sprijinul majorității.

Școli românești unde nu se vorbește limba maternă

– Acum e un grad foarte scăzut de cunoaștere a limbii materne. Copiii vorbesc limba română din ce în ce mai puțin. Mă tem că peste 10–20 de ani vor fi foarte puțini cunoscători de limbă maternă. Dacă sîntem români prin ceva, în primul rînd sîntem prin limba maternă – apoi vin aspectele culturale. M-am gîndit atunci la liceu, întrebare fiind cum văd viitorul comunității. Mi-am exprimat îngrijorarea, ceea ce fac și acum. Sînt foarte puține materiile predate în limba română. Asta mă doare.

– Mulți spun – pe bună dreptate – că nimeni nu ne oprește să avem un învățămînt chiar pur românesc. Nu statul maghiar...

– Este adevărat lucrul acesta. Dar cine a acuzat statul maghiar pentru aceasta?! Eu n-am avut intenția să acuz statul maghiar. Dar am datoria să folosesc duhul profetic, care este în Biserică și să trag anumite semnale de alarmă. Or, acestea trebuie trase și trebuie spus adevărul. Nu putem să asistăm cu ochii închiși cum dispăre minoritatea noastră. Trebuie să fim cu toții conștienți că avem datorii, ca să apărăm această naționalitate în primul rînd noi, care facem parte din ea. Dar tocmai că sîntem foarte puțini. Singuri nu putem. Avem nevoie atît de sprijinul majorității cît și de ajutorul fraților din România. Nu putem fără acest sprijin.

Ziaristul român a făcut toată problema?

– Pentru un om de presă, cum este acest ziarist român, cred că a fost un subiect bun de exploatat.

– A fost o senzație?

– Cred că da – și un bun prilej de a cîștiga bani frumoși. Deontologia lasă mult de dorit la presa românească și ziariștii își permit să facă foarte multe afirmații ireale, dar cîștigă mulți bani pentru aceasta. Este ușor

să distragi atenția oamenilor de la problemele fundamentale ale unei societăți, îndreptîndu-le spre subiecte de scandal, spre provocări. O majoritate care este lipsită de minorități sărăcește foarte mult. Bogăția unei țări stă și în minoritățile pe care le are. Este vorba și de o mare importanță pe care minoritarii înșiși trebuie să și-o dea.

– Dar problema este dublă.

– Așa este. Pe de o parte, majoritatea trebuie să ne ajute să rămînem ceea ce sîntem, iar pe de altă parte, dacă noi, cei din comunitate, vom continua numai să primim ajutoare – și dintr-o parte și din cealaltă – și să nu facem nimic pentru propria noastră minoritate... Adică facem, nu pot să spun că nu se face. Se fac lucruri îmbucurătoare, dar ele se fac în momente rare, în momente de spectaculozitate. Nu se fac zilnic. Or, prezența la biserică este un lucru ce ține de fiecare duminică. Aș căuta să fac și pe calea aceasta apel la toți aparținătorii minorității noastre, să nu evite drumul Bisericii. Nu spun al catedralei, ci al tuturor bisericilor noastre. La slujbe ne întîlnim cu noi înșine, dar și cu strămoșii noștri. Pe de altă parte, cred că lipsa noastră de la biserică este un spate întors și strămoșilor și propriilor noastre tradiții. Îngrijorarea mea principală de aici vine. De unde va fi următoarea generație? De ce nu și aduc părinții sau buncii copiii la biserică? Să audă cuvîntul lui Dumnezeu pentru că este pentru viața lor. Nu mi-a stat în gînd nicidecum să atac sau să supăr pe cineva. Însă nu pot să nu-mi exprim anumite îngrijorări cu privire la propriul nostru viitor.

Sînt și rămîn îngrijorat în privința aceasta.

Interviu realizat de Tiberiu Boca

Sărbătoarea științei românești la Giula, 15 aprilie 2000

Pe aripile spiritului creator

(Urmare din pag. întâi)

Sarcina – nu prea ușoară – a domnului Mihai Cozma a fost să ne pregătească pentru întîlnirea cu cosmonautul român, prezentîndu-ne cîțiva termeni speciali din domeniul aviației. Prin exemple atrăgătoare, domnul profesor ne-a descris evoluția limbii române literare, cum au fost introduse cuvintele preluate din franceză. De pildă, în secolul XIX încă se foloseau cuvintele *nepînzurat* pentru independent, *apropiet* pentru aproximativ sau *Ministerul din afară* pentru Ministerul de Externe. „Cursul” profesorului Cozma a stîrnit în absolenții catedrei de română din Seghedin sentimente nostalgice, fiindcă pentru cîteva minute ne-am simțit la orele de lingvistică de la facultate. Dar ne-a pregătit și pentru următoarea prelegere, cea a cosmonautului Prunariu. Înainte de această primă întîlnire am urmărit însă un film scurt, preluat din teledurările din anul 1981, cînd Dumitru Prunariu și Leonid Popov au fost în cosmos.

Astronautul român a prezentat cursanților date din istoria aviației românești, ne-a povestit despre cele mai importante personalități care au depus o activitate valoroasă în istoria științei românești. *Traian Vuia* a construit, în 1905, la Paris un avion

cu motor cu care s-a desprins de pămînt, fiind primul din lume care a zburat cu un aparat mai greu decît aerul. El a inventat și generatorul cu aburi (1925). *Henri Coandă* a construit și a testat primul avion cu reacție (1910), a proiectat avioanele de tipul „Bristol-Coandă” și a descoperit fenomenul aerodinamic numit „efectul Coandă”. *Aurel Vlaicu* a fost unul dintre pionierii aviației mondiale, a pilotat în 1910 primul avion proiectat și construit de el în-suși.

„Poate că fără spiritul generat de acești iluștri înaintași, nici eu poate nu aș fi devenit inginer de aviație și nu aș fi avut îndrăzneala și mobilizarea să mă ofer, în 1977, drept candidat cosmonaut în cadrul unui program internațional, iar după multe teste, învățatură de specialitate și examene să ajung în 1981 primul cosmonaut român și al 103-lea din lume” – ne-a mărturisit domnul Dumitru Prunariu, care la ora actuală este președintele Agenției Spațiale Române.

Dar nu ne dăm toate cărțile pe față, mai lăsăm și pe data viitoare cîte-un tromf sau cîteva atu-uri. Despre discuțiile cursanților cu astronautul român vă vom scrie în numărul din săptămîna viitoare al Foi.

Eva Iova

Toată ziua m-am gîndit la cei care NU au fost de față. Ei nu știu ce au pierdut cînd nu au participat la întîlnirea cu (pînă la ora actuală) unicul cosmonaut român, Dumitru Prunariu, nu au aflat de la profesorul Corneliu Munteanu cît de mult apreciată și valoroasă este știința reală românească, nu au auzit prelegerea de suflet, de la om la om, a profesorului Mihai Cozma despre termenii legați de astronautică și relația noastră, a românilor din Ungaria, cu cuvintele mult prea moderne din limba română, nu au ascultat minunatele melodii românești interpretate din adîncul inimii de muzicanții formației Hora din Seghedin și nu i-au auzit cîntînd pe Eva Cozma și pe copilașul „cu voce de aur”, Grigore Poiendan din Micherechi. Noi, cei care am fost prezenți, am simțit ce bine ar fi să împărtășim acest moment înălțător și cu alți români din Ungaria.

Profesorii noștri – pe fază

Oare voința comună va genera rezultatul de mult așteptat?

– *Avem o mîină de cadre didactice și specialiști, care sînt preocupați, fiecare în parte, în felul lui, să elaboreze programe-cadru, manuale, programe școlare și sisteme de învățare a limbii materne. În cele mai multe cazuri, și prelucrarea materialului, și concepțiile se deosebesc foarte mult. Tocmai de aceea am convocat consfătuirea de azi, ca toți acești educatori să-și împărtășească părerile, ca ei să dialogheze și să convină asupra modalităților optime în predarea limbii române* – mi-a explicat de la bun început **Eva Ruja Bányai**, referenta ATRU, cînd m-am interesat despre scopul convocării consfătuirii de la Giula, din joia trecută. Și într-adevăr, importanța tematicii a dovedit-o practicarea numeroasă și discuțiile vii care s-au încins atunci cînd au fost prezentate programele-cadru pentru predarea românei. La ședința coordonată de **dr. Maria Berényi**, președinta Comisiei de învățămînt, urma să fie discutat proiectul programelor-cadru. În mod îmbucurător, au sosit toți cei implicați în acest amplu proces de elaborare,

începînd cu cei mai prestigioși autori de manuale, la reprezentantele OKI și OKSZI, de la șefa de departament din Ministerul Învățămîntului, la cei mai cunoscuți și angajați profesori, precum și, firește, organizatorii, deci, ATRU, în frunte cu președintele **Traian Cresta**. Trebuie apreciat însă și faptul că la această consfătuire au sosit profesori de română din toate școlile noastre. Ca atare, discuțiile care s-au încins la marginea programelor-cadru au dovedit că această chestiune este cu mult mai amplă, cu mult mai complicată, începînd chiar cu denumirea disciplinelor (limbă și literatură, conversație, gramatică, cultură și civilizație etc.), continuînd cu diferențele considerabile privitoare la nivelul de cunoaștere a limbii din partea elevilor sau la posibilitățile de elaborare a manualelor. Prin urmare, toate argumentele au fost orientate spre unul și același scop: dorința de a clarifica situația și de a contura definitiv direcția în care să pășească predarea românei în viitor. Consfătuirea nu a adus nici hotărîri, nici decizii concrete, în schimb a fi-

xat reperele care trebuie neapărat respectate în elaborarea acestui amplu și integral sistem.

– *Chiar dacă acum nu putem încheia acest capitol, avem încă timp suficient ca să prelucrăm, să modificăm și să definitivăm programele-cadru, oprindu-ne la cele mai potrivite concepții și adoptînd cele mai bune soluții* – și-a exprimat convingerea doamna **Ana Oros Simon**, reprezentîndu-și în acest fel propria părere, precum și opinia Ministerului. De părere asemănătoare a fost și doamna Maria Berényi:

– *Mai bine să discutăm, să discutăm întreaga problemă acum, în fața elaborării, fiindcă la ora actuală putem realiza încă multe modificări și îmbunătățiri. Ar fi cu mult mai complicat dacă documentele, așa cum sînt ele la ora actuală, s-ar aproba de Minister și abia după aceea noi „să scotocim brînza”. Consider că tendințele constructive, strădaniile susținute nu vor fi de prisos, chiar dacă azi nu am ajuns la rezultate concrete.*

Ne lăsăm convinși de această încredere.

E. I.

„Nimic nu este mai universal decât folclorul” (Gheorghe Vrabie)

Universal – național – local, ar putea fi motoul concursului de folclor și etnografie „**Tezaurul folcloric**”, organizat de Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria pentru elevii școlilor românești, care a avut loc la Giula, în ziua de 14 aprilie.

De ce tocmai acest moto?

Pentru că e greu de bănuț prin ce fire tainice se întâlnește un motiv dintr-un îndepărtat colț al țării de multe ori întocmai în alte părți, unde nici nu gîndești. Acest lucru s-a întâmplat și cu reprezentării școlilor generale românești, care au prezentat în sala mare a sediului Uniunii Culturale Române cîteva momente din viața tradițională specifică localității din care provin. Faptul că păpușa făcută din coceni sau tulei, tehnica vopsitului ouălor, împletirea colacilor, asemănătoare în aproape toate localitățile, n-a făcut decât să întărească convingerea celor prezenți că, deși trăim în localități diferite, la mari distanțe geografice, toți aparținem aceleiași etnii române.

ne. Tradiția, limba și obiceiurile ne unesc. Însă micile diferențe, aspectele particulare ale graiului și ale manifestărilor folclorice n-au făcut decât să ne întărească conștiința locală. Astfel, deși sîntem cu toții români din Ungaria, unul este ale-

tean, micherechean, giulan, bedeuian, chitighăzean sau săcălean. Cu alte cuvinte: atît trăsăturile generale, cît și cele locale contribuie profund la cunoașterea identității noastre. În pauză, în curtea clădirii, jocurile ce vin de dincolo de veacuri: „baba-oarba”, „bighe”, „cucurbăul” etc. au fost prezentate și jucate în comun de toți. Acea totală dăruire jocului mărturisește că el poate fi oricînd reactualizat, că el a oferit, oferă și va oferi plăcere și bucurie atît copiilor de ieri și de azi, dar probabil și celor de mîine. Prin această trăsătură a sa este incontestabil universal.

Munca de-

pusă în timpul pregătirii, cunoștințele temeinice, entuziasmul manifestat de elevi i-a convins pe organizatori, pe profesori și pe elevi că acest concurs legat de cultura noastră tradițională este un eveniment important. Dacă cu ajutorul lui s-au putut salva și transmite noilor generații cîteva elemente folclorice, atunci și-a atins deja scopul.

Atmosfera plăcută, degajată, s-a datorat în primul rînd profesoarei **Florica Santău**, care a demonstrat cum, prin dăruire și profesionalism, se pot face lucruri folositoare și în același timp distractive.

Pentru pregătirea bună, participarea deosebită și spiritul competitiv, participanților le-au fost înmîinate multe premii. Pe locul întîi s-a clasat școala din Chitighaz, pe locul doi școala din Giula, pe locul trei elevii din Micherechi și Bedeu. Pe locul patru și cinci s-au calificat elevii din Săcal și Aletea.

Ana Hoțopan

Echipa cîștigătoare

Concurs despre Portugalia

În cadrul festivalului de primăvară din Giula, în clădirea Liceului „Erkel Ferenc” s-a organizat la 13 aprilie un concurs despre „Portugalia” la care au participat și elevii Liceului „Nicolae Bălcescu” din Giula. Liceenii noștri au fost pregătiți de profesorii **Andreea Cefan Szántó**, **Maria Rocsin Farkas** și **Iosif Görbedi**.

În finala concursului, elevii români s-au clasat pe locul doi, am aflat de la **Gabriel Rus**, „căpitanul” echipei. (Juriul a făcut „manevre” în ultimul moment să nu cumva cîștigăm...)

Adam Sucigan, Vasile Balogh, Gabriel Rus, Béla Budai, Daniela Ianc, Mariana Csótya, Edit Bordaș

Tineri fotbaliști bihoreni

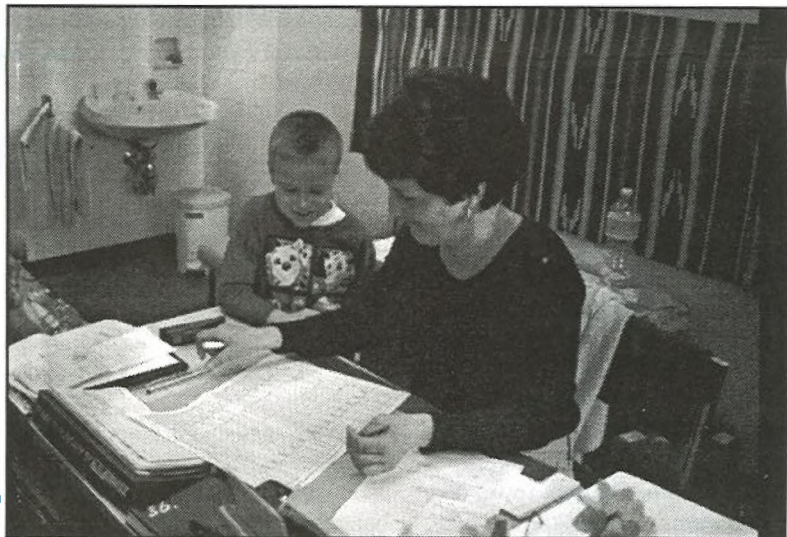
Odată cu sosirea primăverii, și-au reluat activitatea și echipele sportive ale școlilor. Încep antrenamentele în aer liber, dar tot în aceste zile se organizează și primele competiții și meciuri cu echipele școlare din localitățile învecinate. La Apateu, fotbaliștii școlii i-au invitat la meciuri amicale pe colegii lor din Berekböszörmény, Magyarhomorog, Mezősas și Săcal. E acesta și un fel de antrenament, și un fel de distracție comună pentru tineret.

În imagine: echipa de fotbal al claselor 5-6 din Apateu, împreună cu echipa din Homorog.

Dragi copii,
compuneți și voi
a scrisoare
pentru Iepuraș!

Înscriere la Școala Generală și Liceul Românesc „N. Bălcescu” din Giula

În zilele de 13-14 aprilie s-a asigurat posibilitatea ca copiii să se înscrie în clasa întîi atît la școala generală, cît și la liceu.

Cu cei mici s-a ocupat directoarea adjunctă **Maria Marc**. Iată ce am aflat:

– În ultimii ani, tot mai mulți copii se înscriu la școala noastră. În anul acesta, iată, ce interesant: s-au prezentat copilași din toate grădinițele din oraș, nu numai de la cea românească. Cînd am început cariera, la școala noastră generală aveam numai 95-98 de copii, acum vor fi 130. Avem copii căminiști și din Szentes, Salonta și Ciaba.

Doamna **Elena Condoroș**, directoarea adjunctă a liceului este bucuroasă dar și îngrijorată, fiindcă în anul școlar 2000-2001 vor avea 53 de elevi în clasa întîi.

– Numai din Micherechi sînt 24 de copii. E încurajator că din nou vom avea elevi din Bedeu, Săcal, Bătania și Cenadul Unguresc. Ceea ce e mult mai interesant: că s-au prezentat la noi și copii din alte școli generale din Giula.

– Ce credeți, de ce vin tot mai mulți?

– Pe de o parte, la școala noastră atmosfera este foarte familiară, colegii sînt temeinic pregătiți și școala este bine înzestrată. Pe de altă parte: devine tot mai cunoscut că elevii noștri se prezintă în ultimii ani cu mari șanse la examenele de admitere la diferite facultăți și universități.

– Cum puteți rezolva situația elevilor mulți din clasa întîi? Vor fi în clase paralele?

– Fiindcă nu avem bani să angajăm alți colegi, trebuie să rezolvăm problema cu colegii pe care-i avem. Așadar vom preda „încrucișat”, în ambele clase.

– Ce ajutor vor primi copiii care nu știu bine românește?

– Ei vor primi posibilitatea ca de acum încolo să învețe limba română în cadrul unui cerc de specialitate.

Săptămîna Patimilor sau Săptămîna Mare

La 24 aprilie, în ziua următoare Duminicii Floriilor intrăm în ultima săptămîină dinaintea Paștilor. După 48 de zile de post, rugăciune și reculegere, rețrăim prin credință personală jertfa și Învierea mîntuitoare a Domnului Iisus Hristos.

Fiecare zi din Săptămîna Patimilor este regăsirea unei trepte din drumul lui Iisus spre Răstignire și Înviere, fiind încărcată de o semnificație religioasă deosebită.

Luni:

Este luna celor zece fecioare și a Plîngerii Fariseilor.

Mărti:

Este marțea femeii păcătoase și a vînzării lui Iuda. În această zi a pildelor și controverselor, Iisus a ținut predica de pe Muntele Măslinilor, prevestind distrugerea Templului din Ierusalim, evenimentele lumii viitoare și propria sa Înviere. În biserică se face slujba de priveghere și rugăciune. Se ține post aspru, cu mîncare uscată spre seară.

Miercuri:

Este ziua spălării picioarelor. După ungerea cu mir din Betania, urmează o zi de odihnă a Domnului Iisus. În cele patru Evanghelii nu se află nici o referire la faptele lui Hristos din această zi. Se ține, în continuare, post cu mîncare uscată, iar la biserică se face slujba cu denie (*denia*, cuvînt de proveniență slavă – de la *deni*, »zi« – , înseamnă slujbă de dimineață sau de zi; în postul Paștelui însă, deniile se săvîrșesc seara, cu privegheri).

Joi mare:

Este joi celor douăsprezece Evanghelii. În această zi are loc Cina cea de Taină și vînzarea lui Iisus de către Iuda. Hristos se pregătește de moarte și Înviere, oferind ucenicilor trupul și sîngele său, pîinea și vinul mîntuirii. Este ultima joi din Postul Mare, cea mai importantă denie, cînd lumea se roagă și priveghează, ascultînd citirea celor 12 Evanghelii. Începînd din această zi, nu se mai trag clopotele la biserică, ci se bate toaca.

Vinerea seacă:

Iisus se roagă în Grădina Ghetsimani. Este prins, judecat de evrei și romani, bătut și batjocorit. Hristos își poartă crucea pînă la Golgota, unde este răstignit între doi tîlhari, și moare pe cruce. Spre seară, este așezat în mormînt. În biserici se oficiază *Denia Prohodului*. (Această denie înseamnă slujba de îngropare a trupului lui Iisus. În cadrul ei, credincioșii îl prohodesc pe Iisus prin cîntări încadrate de versete din psalmi. Spre sfîrșitul slujbei, slujitorii iau pe umeri epitaful, ca și cum ar purta sicriul celui ce urmează să fie îngropat, și se face conjurul bisericii. Acesta simbolizează alaiul de îngropare al lui Hristos.) În Vinerea Patimilor se ține post negru, fără mîncare și băutură, toată ziua.

Sîmbăta mare cu noaptea de Înviere:

Zi de odihnă. Trupul Domnului Iisus rămas în mormînt întreaga zi. Se ține post, cu mîncare uscată. Bătrînii și cei bolnavi pot mîncă pîine și apă, după apusul soarelui. În toate bisericile se aprind luminile. Credincioșii se pregătesc de veghea din noaptea Învierii.

Paștele:

Piatra mormîntului lui Iisus a fost dată la o parte. Hristos a înviat din morți și s-a arătat viu ucenicilor și Mariei. În biserici se face slujba Sfințelor Paști. Sînt sfințite pasca, ouăle roșii și bucatele. Postul de șapte săptămîni ia sfîrșit. Oamenii împrumută lumina din lumină, spunînd cu bucuria propriei primeniri sufletești și trupesti: »Hristos a înviat!«.

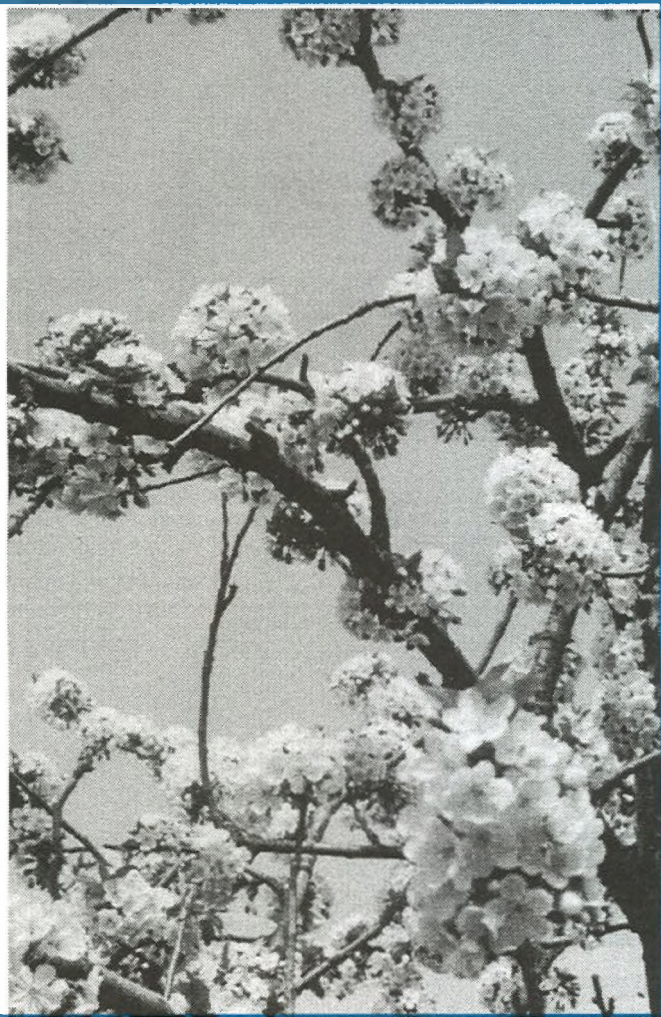
Duminica Floriilor

În 22 aprilie este Sîmbăta lui Lazăr, iar duminică, la 23 aprilie, credincioșii ortodocși și cei greco-catolici sărbătoresc Duminica Floriilor.

Sărbătoarea Floriilor celebrează momentul din Noul Testament cînd Hristos a intrat în Ierusalim, în Săptămîna Patimilor dinaintea Răstignirii și Învierii, fiind întîmpinat de populația orașului ca un rege: »Mulți oameni își așterneau hainele pe drum, iar alții presărau ramuri, pe care le tăiaseră de pe cîmp. Cei ce mergeau înainte și cei ce veneau după Iisus strigau: »Osana! Binecuvîntat este cel ce vine în numele Domnului! Binecuvîntat este Împărăția care vine, Împărăția părintelui nostru David, Osana întru cei de sus!« (Marcu 11, 8–10). Această sărbătoare este ultima duminică din Postul Mare, înaintea Sfințelor Paști.

În Duminica Floriilor se duc mîțșori și flori la biserică. Celor care acum se spovedesc, Dumnezeu le va împlini orice gînd, cînd se apropie de preot. Potrivit tradițiilor religioase românești, cum va fi vremea în Duminica Floriilor, așa va fi și în ziua de Paști. În biserică, mîțșorii sfințiți se dăruiesc credincioșilor, după liturghie. Mîțșorii sfințiți sînt puși după icoane, fiind buni de leac. Pe vreme de furtună și grindină, se pun pe foc, pentru a împrăști norii și gheața.

Cu Duminica Floriilor, intrăm în săptămîna Patimilor, cînd fiecare credincios se cuvine să-și pregătească sufletul, cu mai mare grijă decît în tot restul anului, pentru apropiata Înviere a Mîntuitorului. Nu trebuie decît să credem, încă și încă o dată, în sensul de taină al Sfinței Învieri și într-o primăvară sufletească nouă, plină de bucurie, vitalitate, curățenie, adevăr și speranță.

V. Alecsandri

Floriile

Iată zile-ncălzitoare
După aspre vijelii!
Vin Floriile cu soare
Și soarele cu Florii.

Primăvara-ncîntătoare
Scoate iarba pe cîmpii.
Vin Floriile cu soare
Și soarele cu Florii.

Lumea-i toată-n sărbătoare,
Ceru-i plin de ciocîrlii.
Vin Floriile cu soare
Și soarele cu Florii.

Păcat, zău, de cine moare
Și ferice de cei vii!
Vin Floriile cu soare
Și soarele cu Florii.

Copiliță, nu vrei oare,
Nu vrei cu mine să vii,
Cînd Floriile-s cu soare
Și soarele cu Florii?

Să culegem la răcoare
Vioarele albastrii?
Hai! Floriile-s cu soare
Și soarele cu Florii.

Eu ți-oi da de orice floare
Mii de sărutări și mii.
Hai! Floriile-s cu soare
Și soarele cu Florii.

Iar tu, dulce zîmbitoare,
Ț-ei face că te mîinii...
Hai! Floriile-s cu soare
Și soarele cu Florii.

Convorbiri literare 15 mai 1863

Sîmbăta lui Lazăr – 22 aprilie Legenda lui Lazăr

Erau cîndva doi frați, unul bogat și unul sărac. Săracul, pe lîngă sărăcie, mai avea și corpul acoperit de bube. Nevastă-sa nu mai putea să-l rabde. Nici fratele său. Într-o bună zi, fratele cel bogat se însoară și nu-l cheamă la nuntă. Necăjit, Lazăr se duce la casa lui și se așază pe o grămadă de gunoi, mai la o parte. Cîinii bogatului îi aduc rămășițe de la masă și îi ling bubele. Bogatul nu vrea să împartă cu fratele lui nici dragostea cîinilor, așa că îi leagă. După nuntă, lăutarii vin să-i cînte și lui Lazăr ceva. El îi plătește cu coji de pe bube. Cojile se prefac în galbeni.

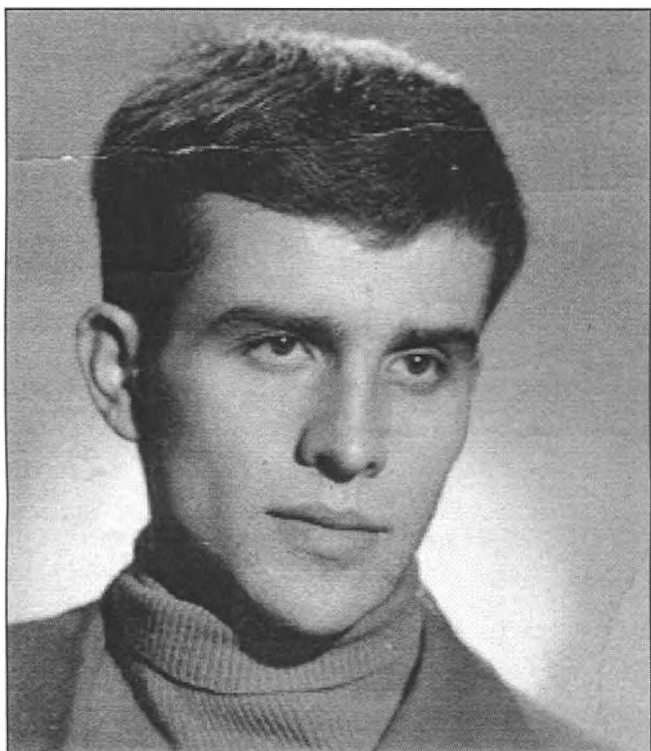
De bucurie, lăutarii merg să cînte și nevastei sale. Aflînd minunea, soția se îmbracă frumos, gătește mîncare și merge la grămada de gunoi. Soții se cearță. Ea îi spune lui Lazăr că îl părăsește, fiindcă a găsit un bărbat mai bun. Lazăr îi dă un sfat: înainte de despărțire, cînd va porni din ogradă cu noul mire, să-și facă semnul crucii în cele patru vînturi. Nevasta uită de sfat și caii de la trăsura încep o goană nebună. Femeia își aduce aminte de sfat și își face cruce. Se pomenește în cîmp. Mirele fusese însuși Dracul.

Pînă să se întoarcă ea, Lazăr a murit. Fratele lui vine să-l vadă înainte de moarte. Lazăr îl învață să se pocăiască. Trufaș, acesta zice că nu se teme de moarte. Cum a murit Lazăr, din cer au coborît doi stîlpi de ceară pe care au venit doi îngeri ca să-i ia sufletul. La moartea fratelui bogat au venit dracii să-i ia sufletul. Din lad, unde se afla, acesta cere ajutorul lui Lazăr, care îl refuză.

Sărmanul Lazăr, Cărtișoara (Icoană pe sticlă)

»De mii de ori e fericit acela
ce-apucă primăvara
și poate rupe câte-un fir
din florile ce-mbată seara.«
(„Aș vrea” Lucian Magdu)

Pe ulița copilăriei

lui Lucian Magdu

O nostalgie-mi locuiește fruntea
Și-i dau prilej melancoliei,
Vor gândurile să mai treacă
Pe ulița copilăriei.

E o dovadă de iubire,
De-ntoarcere în altădată,
Prin anii puri, îmbelșugați cu aur,
Furturi de inimă curată.

Și primii pași pe drumul vieții,
Și prima literă din carte,
Pentru copilul ce visează
Să plece la oraș, departe.

Iar după ani de-nvățătură,
Printre luceferii căprui,
Pe ulița copilăriei,
Să se întoarcă-n satul lui.

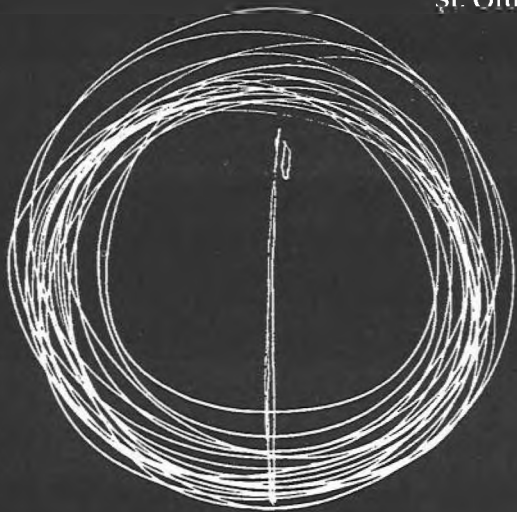
Gheorghe Șara

Arad, 28 martie 2000

Spre lumină

Într-o primăvară a încolțit și s-a ridicat la suprafața pământului un fir de iarbă, un fir de iarbă verde, cu o picătură de rouă, pe vîrf, ce strălucea ca o perlă. Și firul a pornit, dintre milioane de fire încolțite, spre cer, spre o rază de lumină, spre o lumină albă din cer. Acest fir de iarbă cu perla-n vîrf a crescut, voind să atingă primul lumină. Nu s-a clătina, nu s-a îndoit. Dar într-o adiere de vînt din mai, acest fraged fir de iarbă întinzîndu-se spre lumină, s-a frînt.

Șt. Oroian

Marele muzician Bartók Béla – un pasionat al limbii române

După anul 1904, la aproximativ cinci ani, Bartók Béla a avut revelația lumii muzicii românești, a acelei muzici pe care marele compozitor maghiar – devenit compozitorul tuturor timpurilor, al lumii muzicale universale – o descoperise în tezaurul muzicii populare rurale, explorate cu pasiunea marelui etnomuzicolog și cu cea a marelui OM.

Atras de mirajul muzicii populare românești din satele bihorene și din întreaga Transilvanie, Bartók face investigații în zona Beiușului, în anul 1909, între 18–31 iulie. Nu de puține ori a fost însoțit de bunul său prieten Kodály Zoltán – un foarte bun cunoscător al muzicii noastre populare din zona BiHORului.

Ajuns în orașul Beiuș, Bartók, pasionatul culegător de folclor muzical românesc, este sprijinit de Ioan Bușiția, modestul profesor de muzică de la liceul român din localitate.

Bartók Béla a intuit frumusețea limbii române și geniul popular creator într-o zonă în care lumea satului era arhaică și, material, foarte săracă, după cum reiese dintr-o scrisoare pe care compozitorul a adresat-o, în 1911, unei prietene din Budapesta, Freund Etelka: „De șapte zile frămînt noroiul din Sâmbăta, Rogoz, Orăgești, Tásad, Corbești și Cotiglet. Degeaba, din punctul de vedere al muzicii populare, această parte a țării este cea mai interesantă. Aici, totul este arhaic. De exemplu, Cotiglet n-a avut niciodată nici școală, și nici preot. Nu știe nimeni nici să scrie, nici să citească, comună model.”

Ceea ce îl uimește pe Bartók, din capul locului, este varietatea ritmică a muzicii populare românești din mediul rural, interferența cu muzica populară maghiară, influențele reciproce, inevitabile, între naționalitățile care trăiesc în același spațiu. Pentru o bună cunoaștere a folclorului muzical românesc era necesară o transcriere exactă nu numai a textului muzical, ci și al celui verbal poetic. În această fază a uriașei munci a fost ajutat, incontestabil, de profesorul Bușiția și de un student român care-l însoțea și-i nota textele. Dar fiindcă însoțitorul mai tânăr, studentul, schimba de multe ori expresia „așa cum fac persoanele care vor cu orice preț să corecteze poporul”, etnomuzicologul Bartók, încet, dar perseverent, a învățat limba română și a dobîndit o suficientă cunoaștere a acesteia, astfel încît a ajuns el însuși să-și facă transcrierile.

Marele compozitor, marele artist între marii artiști ai lumii, Bartók Béla a învățat limba românească într-un timp istoric ce nu-l obliga la acest efort. S-a simțit obligat doar de propria-i conștiință artistică, de dragul frumuseții limbii românești, căci ce altceva exprima cîntecele populare românești din satele transilvănene decît frumusețea limbii noastre?!...

... Despre folclorul muzical românesc, compozitorul Bartók îi scrie pianistului Thomán István: „Cîntecele valahe sînt cele mai exotice melodii pe care le-am auzit vreodată”.

A cules 320 de cîntece românești, 25 de cîntece maghiare și 20 slovac. În 1910 a cules 171 de melodii într-o singură săptămînă.

Cînd reușește să transcrie textele cîntecelor, simte nevoia să comunice în limba română cu profesorul Bușiția din Beiuș (ian. 1912). Iată o mică parte din scrisoarea compozitorului. „Am avut la voi mîncare, ca nici un crai; cred că muiere voastră avea mare oboșală cu pregătirea atîte prinsurilor care n-am nici-o dată acasă... Veți rîdea, căci am făcut multe greșale, dar nu face nimic; aceasta ea încercarea mea cea întîia...”

Cum era și firesc, compozitorul gîndea în propria-i limbă maternă și traducea – după cum putem observa – frumos, aproape corect în limba română. Și

aceasta într-un timp istoric ce i-au atras nu puține antipatii, cu ecouri în presa vremii, în care era numit „trădător” al națiunii maghiare.

În anul 1915, la 20 mai, îi scrie din nou profesorului din Beiuș: „... totul mi-e egal, numai cu România să rămînem prieteni; m-ar durea enorm devastarea Ardealului meu drag, pe lîngă restrîngerea perspectivelor mele de a termina, respectiv a continua mai departe marea mea muncă...”

Iată că orgoliul creatorului, pasiunea savantului și umanitatea sa sufereau înaintea primului război mondial. Își simțea creația și munca amenințate.

În anul 1917, cînd războiul era în plină desfășurare,

iar România declara război Austro-Ungariei, fiind apoi invadată de Puterile Centrale, dintre cele șaptezeci de scrisori, spicuim următorul text: „Mi-e așa de dor de un cîntecel românesc sau de o vorbă românească; oare nu s-ar putea merge la vară pe cîteva săptămîni pe undeva prin Bihor...”

Scrisoarea este adresată aceluiasi profesor beiușean, Bușiția, căruia, în același an, îi comunică: „citesc cărți românești, printre care *Din Bătrîni* de Ioan Slavici.” (în vremuri istorice tulburi! n. n.)

Ciclul de compoziții pentru pian *Dansuri populare românești*, compuse în 1915 și orchestrate în 1917, executate în prima audiere la Budapesta, în 1918, sînt dedicate prieteniei cu profesorul Ioan Bușiția și cu spiritualitatea românească. Iată ce-i scrie ființei care i-a dat viață: „M-am împrietenit cu românii, mamă...” (3 nov. 1912).

Prietenii lui Bartók Béla au fost numeroși: de la oameni simpli, precum Isaia Marele, pădurar și poet amator, continuînd cu profesorul de muzică I. Bușiția, pînă la muzicieni și folcloriști români: D. Kiriak., T. Brediceanu, I. Bîrlea, George Georgescu, C-tin Brăiloiu, Octavian Beiu. ș.a.

În anul 1913, îi apare la București, sub îngrijirea Academiei Române *Culegere de cîntece populare românești*. Tot în anul 1913, Bartók Béla, însoțit de folcloristul I. Bîrlea, cercetează zona folclorică maramureșeană, iar rezultatul explorării avea să fie concretizat în culegerea apărută la München, în anul 1923, intitulată *Volksmusik der Rumänen von Maramaros*. În 1914, Bartók prezintă la Academia Maghiară de Științe comunicarea cu tema: *Dialectul muzical al românilor din Hunedoare*.

În afară de muzică – ca limbaj universal – cunoașterea limbii române l-a apropiat pe compozitorul Bartók Béla de marile personalități ale perioadei interbelice din România, precum George Georgescu, C-tin Brăiloiu și Ioan Bianu.

Bartók Béla scrie în anul 1921, în publicații străine, despre frumusețea folclorului muzical românesc. În anul 1924 se află din nou la București, la invitația Societății Compozitorilor Români.

Filarmonica Română din București execută o *Rapsodie ungară*, sub bagheta lui George Georgescu – prieten bun al compozitorului maghiar.

Marele compozitor Bartók Béla a fost ctitorul a două punți rezistente de comunicare cu românii: arta muzicală și limba română, pe care a studiat-o cu pasiunea marelui spirit care a străbătut toate barierele și timpurile.

În galeria acestor mari oameni i-am așezat la locul cuvenit pe Domokos Sámuel, Gáldi László, Dávid Gyula, Kovács János, Mikó Ervin și Beke György.

Prof. Lucreția Șipoș Fluieraș, Szarvas

Notă: Bartók Béla, Scrisori, Ed. Kriterion, București, 1976, 1978

FOTBAL

Gyula Termál FC

Echipa de fotbal Gyula Termál FC a început sezonul de primăvară după mari schimbări. Antrenorul **Fodor Sándor** a părăsit banca de antrenor și **Dávid Imre** i-a luat locul, încheind imediat și contractul cu patru jucători noi: Viorel Vancea, Ioan Ardelean, Deák Szabolcs și Nagy I. Attila. Alți cinci jucători (buni) au părăsit echipa: Bíró K., Botyánszki, Kiss, Kocsis și Kulcsár. După schimbări atât de mari, suporterii au fost foarte curioși, cum va începe sezonul de primăvară.

– Din păcate, am început foarte prost. Din primele meciuri abia am adunat câteva puncte – îmi explică Dávid Imre.

– Am avut meciuri pe care le-am pierdut pentru că nu ne-am folosit de ocaziile realizate în fața porții. Pe de altă parte, echipa s-a încheiat doar cu greu.

– După șapte meciuri, reputate împreună, ce părere aveți despre echipă?

– Încă și acum problema trebuie căutată în mintea jucătorilor, care încă nu au curajul să joace liber, să arate tot ce știu, cu toate capacitățile lor. Precum ați văzut și azi, în prima repriză băieții au jucat cu teamă, astfel, din păcate, adversarii au și marcat un gol. După pauză – în care i-am înșuflețit pe cât s-a putut – au schimbat rezultatul, încât am preluat conducerea cu 2-1. Iar când am crezut că meciul e „în buzunar”, iată, în ultimele clipe am primit un gol de pomană. Contra echipei Kiskörös, care stă pe locul unu și are mulți jucători din categoria întâi, acesta nu e un scor rău.

Totuși, cu mai multă atenție și convingere am fi putut câștiga cele trei puncte...

Cu tehnica și cu condiția jucătorilor sînt mulțumit. Sper că și în mințile băieților voi putea face ordine cît mai repede...

– Ce țeluri de viitor aveți cu echipa?

– Dacă reușesc, atunci aș vrea să ne calificăm pe locul 5-8, ceea ce ar fi foarte bine.

Pe Szabó András l-am rugat să

ne povestească numai pe scurt despre trecutul foarte bogat al clubului.

– Încă din anul 1904 s-a jucat fotbal în orașul nostru. Bineînțeles, atunci încă în mod primar, amator. Prima echipă organizată s-a fondat cu zece ani mai târziu, la 27 martie 1914, în cadrul clubului Athletic din Giula (GYAC). Primul meci organizat, noul club l-a jucat cu o lună mai târziu contra echipei Honvéd Gyalogezred, tot de aici, din oraș. Acest meci l-a câștigat chiar echipa GYAC cu 2-1. Pe urmă s-au fondat mai multe cluburi, printre care și echipe de fotbal, cum a fost și GYTE (Asociația de Gimnastică din Giula), GYSZSE., Gy. Építők, Gy. Traktor, Gy. Hunyadi și Gy. MEDOSZ. Anul 1948 aduce o eră grea pentru sportul giulan: la 7 august, prin fuzionare, în fine se fondează GYSE. (Asociația Sportivă din Giula). La 2 iulie 1973, asociația se reorganizează. Din cauza lipsei de fonduri bănești, în 1992 clubul de fotbal se desparte de GYSE și devine echipa de fotbal Gyula Termál FC.

În timpul celui aproape un secol, echipa (ele) de fotbal din Giula a evoluat foarte frumos și sportivii au realizat și rezultate memorabile, mai ales în anii '80, când, cu puțin noroc, ne-am fi putut califica în Campionatul Național divizia I. (NB I). În cursul anilor am avut mulți jucători buni. Să vă amintesc numai cîțiva dintre ei: Gheorghe Crișan (giulan) în anii '50, Gheorghe Gherdan venit din Săcal, tot în anii '50. (În '56 a părăsit țara și a s-a stabilit în Australia.)

Cea mai memorabilă echipă, care a luat medalia de argint în Campionatul Național divizia II. (N.B. II.) a fost cea din anul 1980-81: Szabó-Novák, Plástyik, Geh, Ótót, Molnár, Kocis Lajos, Csató, Lukoviczki, Tóth, Vágó, Friderikusz, Szakál, antrenor Bányaí Nándor (coechipierul lui Puskás Ócsi).

MIC

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal din localitățile noastre

Campionat național, divizia II.
Giula-Kiskörös 2-2

Campionat național, divizia III.
Bătania-Szajol 4-1

Campionat județean, Bichiș, divizia I.
Vareu-Aletea 6-0 Füzegymart-Micherechi 3-2

Campionat județean, Bihor, divizia I.
Polgár-Jaca 2-1 (În pauză meciul s-a întrerupt din cauza atracității suporterilor.) DEAC-Leta Mare 1-0

Campionat județean, Bichiș, divizia III.
Micherechi II-Bcs. MÁV 2-3 Chitighaz-Medgyesegyháza 2-1
Leucușhaz-Újkigyós 1-3

Campionat județean, Bihor, divizia III.
Pocci-Biharnagybajom 2-2 Sáp-Săcal 0-2

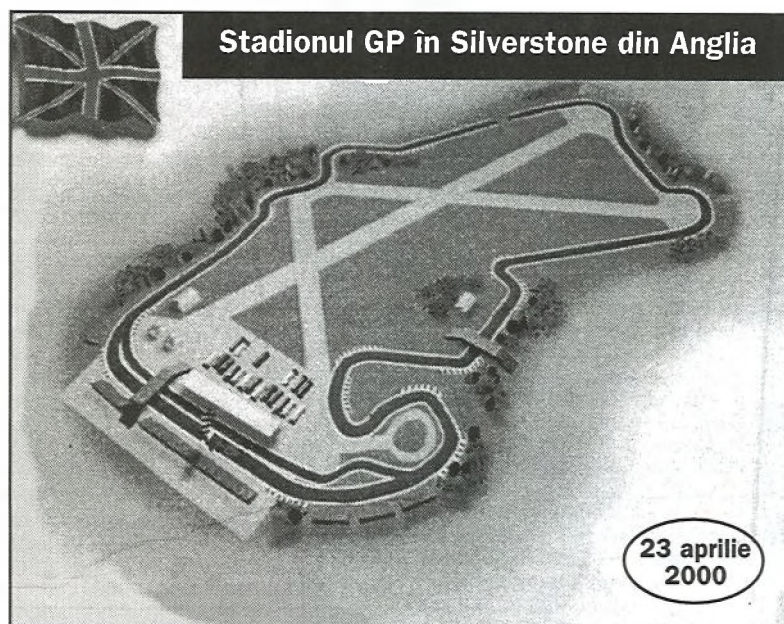
KOKO a câștigat din nou cu K.O.

La 14 aprilie, în noua sală sportivă din Hannover, în fața celor opt mii de suporter, **Koko** l-a învins în a doua rundă pe mexicanul **Isreal Lopez**, pe care l-a scos din ring cu K.O.

Pentru campionul nostru, aceasta a fost a 17-a competiție de profism, dintre care opt le-a câștigat cu K.O. Următoarea întâlnire va avea loc în arena de pe strada Üllő din Budapesta, în luna iulie. Adversarul va fi campionul european Steve Robinson.

La 23 aprilie 2000, la Silverstone, Anglia, va avea loc următoarea cursă a Formulei I. GP. În anul acesta va fi cea de-a 4-a cursă. În anul trecut Michael Schumacher a câștigat competiția în mod miraculos.

Cupa Căminelor din județul Bichiș

La 13 aprilie 2000, la căminul de elevi al liceului din orașul Bichiș a avut loc tragerea la sorți între echipele sportive ale căminelor din județul Bichiș. Competiția între cele douăzeci de cămine va avea loc în zilele de 5-6 mai 2000 în Bichiș, cu aproximativ 500 de participanți, printre care vor participa și căminul Liceului „Nicolae Bălcescu” din Giula.

Concursurile vor fi în două grupe:

fete:

handbal
baschet
șah
tenis de masă
tir

băieți:

fotbal
baschet
șah
tenis de masă
tir

Pînă acum liceenii noștri au participat la aproape toate probele cu mult succes.

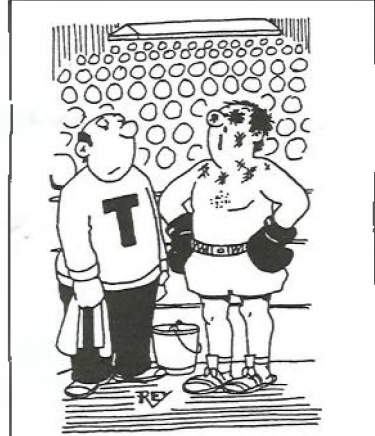
Următoarele meciuri de fotbal

22. aprilie (sîmbătă)

Jaca-Nyíradony 16.00
Tahos-Micherechi II. 17.00
Orosháza Barátság-Chitighaz 17.00
Săcal-Szerép 16.00
Pocci-Mezősas 16.00

23. aprilie (duminică)

REAC-Giula 17.00
Makó-Bătania 17.00
Aletea-Șercad 17.00
Micherechi-Kamut 17.00
Blondy FC-Leta Mare 16.00
Gerla-Leucușhaz 17.00

– „Ferește-te de mînușa stîngă a adversarului!” – mi-ai zis, meștere. Dar de mînușa dreaptă nu mi-ai zis nici o vorbă!

Pagină realizată de Ioan Cozma

Întreaga „familie română” îl sărbătorește pe Eminescu

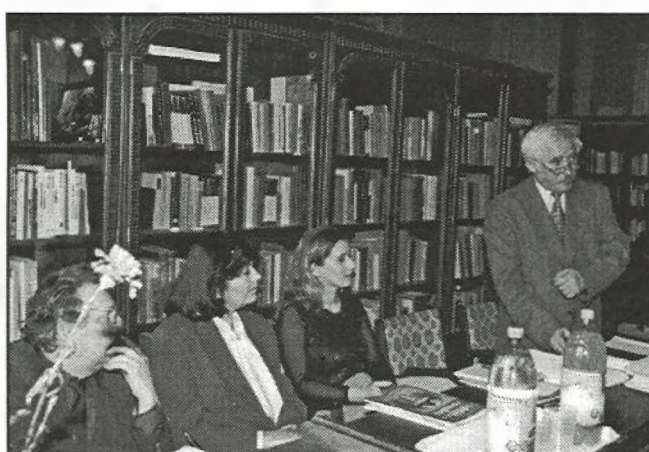
În zilele de 25-26 martie, la Biblioteca județeană „Gheorghe Șincai” din Oradea s-a organizat a doua ediție a simpozionului EMINESCU sub genericul actual „Pururi tânăr înfășurat în manta-mi”. Se știe că la manifestarea din anul trecut s-a născut ideea de a scoate o revistă pentru credința, istoria, cultura și literatura românilor de pretutindeni, astfel s-a realizat publicația trimestrială cu titlul „Familia română”. Revista, precum și simpozionul din martie, îi unește pe românii care trăiesc în afara granițelor României.

La Oradea au fost reprezentate comunitățile românești din Ucraina, Moldova, Iugoslavia și Ungaria. Constantin Mălinaș, redactorul șef al revistei „Familia română”, directorul bibliotecii-gazde și inimos om de cultură a inițiat că la Oradea să se înființeze un centru de informații despre românii din țările vecine cu România. Mai mulți dintre participanți și-au exprimat dorința că ar fi bine dacă în țara-mamă s-ar ști mai mult despre românii din afară, iar „Familia română” să se străduiască și în viitor să informeze în mod corect și autentic despre cei care din motive istorice nu trăiesc în teritoriul României. Prof. univ. Mircea Popa, președintele Consiliului de redacție al revistei „Familia română” a accentuat că și pentru românii din țară este foarte important să știe despre problemele, gândurile care-i frământă pe românii de pretutindeni. Revista „Familia română” este și va fi o publicație deschisă, care dorește să monografieze toate comunitățile românești vecine cu țara-mamă, România.

În cadrul lucrărilor, reprezentanții revistelor, editorilor din țările vecine au prezentat câte o scurtă comunicare despre rolul lui Eminescu în viața comunității pe care o reprezintă. Astfel am aflat că de exemplu pentru cei din Cernăuți cită stăruință necesită inaugurarea unei statui a lui Eminescu în orașul lor, fiindcă în împrejurările în care ei trăiesc, acest lucru defel nu este simplu.

Simpozionul a oferit invitaților și o surpriză: prezența doamnei Ana Blăndiana. Președinta Alianței Civice a apreciat inițiativa locală a orădenilor, remarcând că acestea pot fi mai eficiente decât cele centrale. Poeta a formulat una dintre ideile principale ale întâlnirii de la Oradea: nici nu știam cât de aproape trăim, cât de mult semănăm, până în '90, când am trăit foarte departe unul de altul.

Românii din Ungaria au fost reprezentați la simpozion prin doamna Rodica Müller, cercetător științific din Budapesta și prin doi membri ai redacției „Foaia

românească”. Doamna Müller a mulțumit oficialităților din Oradea atenția și sprijinul pe care-l acordă sortii monumentului Gojdu din Budapesta. Con-

stantin Mălinaș a subliniat că, după ultimele lui informații, din nou s-au făcut promisiuni pentru reșezarea în cât mai scurt timp a monumentului mecena-

tului macedoromân din cimitirul Kerepesi.

Oaspeții manifestării, toți fiind prieteni ai revistei „Familia română”, au inițiat înființarea Asociației culturale române „Familia Eminescu”, instituție care ar garanta și în viitor apariția revistei. Obiectul principal de activitate al asociației ar fi cultivarea cercetării cunoașterii și comunicării valorilor culturale și creșterea între românii de pretutindeni, din țară și din jurul țării, pentru întărirea sentimentului de apartenență la toată familia română.

La Biblioteca Gh. Șincai a fost vernisată o expoziție

„Presa Eminescu 2000”, unde se află și spicuri din revista Foaia românească, pe această temă. S-au lansat mai multe cărți privind viața și opera eminesciană, ca de ex. „Clasicii junimiști și învățământul” de Ioan Derșidan și „Eminescu – student la Viena” de Stelian Vasilescu.

Zilele Eminescu de la Oradea s-au încheiat cu o vizită la Holod, satul unde s-a născut scriitorul și jurnalistul Iosif Vulcan, ctitorul și redactorul primei serii a revistei „Familia”. La acest program au participat și reprezentanții Asociației Românilor din Leta Mare. **Eva Iova**

Calendarul de manifestări dedicate în anul 2000 poetului

Mihai Eminescu

I. Sesiune solemnă la Academia Română

În luna ianuarie, după deschiderea festivă, din 14 ianuarie, de la Academie și Ateneul Român și după ceremoniile desfășurate la Ipotești și Botoșani, Anul Eminescu a intrat, sub viscol, într-o perioadă de hibernare, programul elaborat de Ministerul Culturii prevăzând doar apariții de carte, editare de CD-ROM și realizarea unei casete video. Împlinirea a 150 de ani de la nașterea poetului național a fost marcată și printr-o emisiune filatelică, care cuprinde cinci serii de timbre, reprezentând casa părintească din Ipotești și alte simboluri legate de viața și opera eminesciană.

II. Eminescu pe Internet

În luna februarie a fost programată apariția a două cărți cu text bilingv, traduceri în franceză și engleză a fragmentelor considerate esențiale din opera lui Eminescu și a unui album, intitulat „Topos Eminescian”, care cuprinde cele mai semnificative lucrări realizate în tabăra de creație de la Ipotești. Ministerul Culturii a inaugurat un site (o pagină) pe Internet, în care sînt prezentate manuscrisele eminesciene, edițiile esențiale, traduceri în diverse limbi și opere exegetice, apărute în țară și în străinătate.

III. Concerte și festivaluri

Luna martie a marcat o serie de premiere în materie de promovare a operei poetului național. La Sibiu a avut loc Festivalul de poezie contemporană. S-au editat compact-discuri cu lucrări muzicale, inspirate din creația eminesciană, printre care și un concert rock-simfonic.

IV. Statuia poetului român în Cuba

Aprilie este luna în care este programată instalarea unei statui Eminescu la Havana, urmare a unui acord cultural româno-cubanez, care s-a materializat pînă acum unilateral, prin inaugurarea în București a unui bust Jose Marti, cel mai important poet din insulă.

V. Spectacol Eminescu

Luna mai va debuta cu premiera unui spectacol inspirat din viața și opera lui Eminescu, care va fi prezentat în România și în străinătate. În aceeași perioadă va fi publicată și ediția „Eminescu – o sută de documente inedite” și se va împlini un vis vechi al românilor din nordul Bucovinei, ridicarea statuii poetului național la Cernăuți.

VI. Zilele Eminescu la Botoșani

Iunie, luna în care se împlinesc 111 ani de la moartea lui Eminescu, va fi foarte bogată în manifestări. Sub denumirea „Zilele Eminescu la Botoșani” se va inaugura un traseu turistic care va porni de la Biserica Uspenia din oraș, unde a fost botezat poetul, va trece prin Joldești, Vorona, Stîncești și Ipotești, locuri legate de biografia familiei Eminovici. În cadrul aceluiași program, pe locul fostei case în care s-a născut poetul și nu departe de biserica unde a fost botezat, se va înălța un bust al lui Eminescu. Deniile eminesciene, care vor începe tot în iunie, organi-

zate în colaborare cu Societatea ASTRA din Iași și filialele ei din România, Ucraina și Moldova, vor realiza, cu participarea unor grupuri de elevi din cele trei țări, o evocare a principalelor momente ale vieții și creației poetului. În ultima parte a lunii iunie va fi organizat și un colocviu internațional al traducătorilor, moment de analiză și bilanț al promovării și cunoașterii operei eminesciene în străinătate. Tîrgul internațional de carte, programat la București pentru luna iunie, se va desfășura sub egida „Anului Eminescu”.

VII. Poeziile lui Eminescu și pentru nevăzători

În iulie va apărea o ediție școlară și populară, alcătuită printr-o selecție reprezentativă a operei eminesciene și una în limbaj Braille (pentru nevăzători) a poeziilor.

VIII. Eminescu la Putna

La Mănăstirea Putna, care va dobîndi statutul de centru cultural european, se va organiza în august un colocviu de trei zile, care va reuni trei dimensiuni fundamentale al spiritului eminescian: spectacularul, dimensiunea liturgic-religioasă și cea analitică. La Botoșani se va dezveli un bust monumental Eminescu.

IX. Filosofia lui Eminescu

CD-ROM-ul „Luceafărul”, o premieră în domeniu, dedicat în exclusivitate capodoperei eminesciene, abordată într-o complexă analiză filosofică, va apărea în septembrie, luna în care se va deschide, la Ipotești, Biblioteca Națională de Poezie, un loc care va deveni, în opinia specialiștilor, un punct fierbinte al turismului cultural în zonă. Bazele Bibliotecii au fost puse, la manifestările din 15 ianuarie, de criticul Laurențiu Ulici, președintele Uniunii Scriitorilor, care a făcut o donație de zece mii de volume de poezie românească.

X. Bustul lui Eminescu la New York

În octombrie, planul Ministerului Culturii prevede apariția unui volum privitor la arhitectura din Bucovina de Nord și instalarea unui bust al poetului la New York, în Queens, acțiune realizată în colaborare cu fundații ale românilor din America.

XI. Simpozion Eminescu

Un simpozion dedicat părții filosofice a operei eminesciene, la care vor fi invitați cercetători care au dedicat studii structurilor de adîncime ale subtextului eminescian și zonelor ideatice mai puțin cunoscute, va avea loc în noiembrie.

XII. Volumul „Eminescu – azi”

Pentru ultima lună a anului, programul Eminescu 2000 prevede publicarea în volum a lucrărilor prezentate și a concluziilor simpozionului „Eminescu – azi” din iunie, și tipărirea unui album de pictură pe teme eminesciene.

Și românii din Ungaria au sărbătorit nașterea poetului Mihai Eminescu

La 15 ianuarie 2000, în ziua când toți românii din lume au cinstit nașterea de acum 150 de ani a poetului național român Mihai Eminescu, mulți intelectuali s-au adunat la sediul Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, pentru a evoca în mod demn opera și activitatea lui Mihai Eminescu. Despre această manifestare Foaiă românească (din 21 ianuarie 2000, nr.3., p. 1-6) a relatat pe larg. În paginile 2-3 ale acestui supliment cultural redăm integral câteva din textele prelegerilor care au fost prezentate la serbarea din Giula.

Dr. Gheorghe Petrușan

Publicistica politică a lui Eminescu

intelectualitatea română nu era unitară în privința strategiei de urmat în domeniul politicii naționale. Până la urmă au ieșit învingători adepții lui Bănuțiu, care susțineau revendicări politice de mare anvergură: autonomia Ardealului și egalitatea în drepturi, ceea ce ar fi însemnat de fapt recunoașterea politică a naționalității.

Simion Bănuțiu

tății române. Românii din Ungaria, dimpotrivă, erau pentru unire, dând prioritate intereselor lor sociale. Din apelul lui Bănuțiu s-a născut programul național al românilor transilvăneni, care cuprindea și unele elemente emoționale și nu avea în vedere raportul de forță a etniilor implicate în vîltoarea revoluției. Cei care s-au situat pe o poziție mai moderată, G. Bariț, T. Cipariu, A. Șaguna au reușit să estompeze tezele radicale ale lui Simion Bănuțiu, axate pe refuzarea privilegiilor oferite românilor doar ca cetățeni ai Ungariei, nu ca o entitate, o nați-

une de sine stătătoare, o libertate națională într-o Transilvanie autonomă, în care românii puteau să nutrească nădejdea păstrării celui mai prețios avut al lor – naționalitatea.

Până la urmă, trei probleme au rămas dominante: autonomia politică, dezacordurile religioase și statutul țărănimii. În legătură cu prima, Bănuțiu a fost obligat să-și modifice opinia referitoare la primatul naționalității, acceptînd limitele impuse dreptului românilor la autodeterminare. Șaguna și Bariț au convins Adunarea de la Blaj să cupleze proclamarea națiunii române cu un jurămint de credință față de Curtea Vienei și să plaseze protestul împotriva unirii Transilvaniei cu Ungaria la sfîrșitul și nu la începutul programului. Șaguna și adepții lui considerau națiunea română prea slabă pentru a duce o politică independentă, avînd nevoie de protecția Habsburgilor. Pe de altă parte, nu excludea posibilitatea unei concilieri dintre austrieci și unguri. De aceea aleg o cale de mijloc, care viza menținerea unor relații „corecte” atît cu Viena, cît și cu Pesta. Chestiunea unirii celor două Biserici, ortodoxă și greco-catolică, a fost abandonată, șansa ajungerii la un consens fiind nulă. În problema țărănimii s-a ajuns la o înțelegere unanimă și anume că iobăgia trebuie abolită. Programul în 16 puncte aprobat de Adunarea de pe Cîmpia Libertății de lângă Blaj prezenta cea mai cuprinzătoare și mai puternică declarație a aspirațiilor românilor făcută pînă atunci în numele națiunii întregi. M. Eminescu își însușește acest program, devenind prin articolele sale po-

litice unul dintre cei mai însemnați luptători pentru cucerirea independenței națiunii române, pentru egalitatea deplină în drepturi cu celelalte naționalități din Transilvania, pentru respectarea autonomiei bisericii române, demnitatea poporului român, asigurarea folosirii limbii române în viața publică și pentru drep-

Andrei Șaguna

tul la întemeierea și buna funcționare a instituțiilor românești, precum și pentru recunoașterea posibilităților legate de afirmarea în comerț și meșteșuguri, prin urmare pentru programul social al românilor.

M. Eminescu apare în viața politică și în literatură în momentul în care pactul dualist austro-ungar devenise un fapt împlinit, ceea ce a spulberat aproape toate idealurile legate de o viață națională independentă într-o Transilvanie autonomă, iar Curtea Vienei, în care românii din Ardeal și-au pus toată speranța, a

aruncat românimea în brațele ungurilor, împotriva cărora s-au ridicat în 1848-49. Ce-i drept, ei ajung nu sub dominația ungurilor ardeleni, de care depindeau și în etapa de dominație austriacă, ci sub stăpînirea guvernelor de la Pesta. Astfel se explică de ce centrul luptelor politice ale românilor din Ungaria și Transilvania devine capitala Ungariei. Acest fapt poate fi și o explicație de ce tocmai aici își face Eminescu atît debutul poetic, cît și cel publicistic, în revistele Familia, redactată de Iosif Vulcan, respectiv Confederațiunea lui Alexandru Roman. Ținta loviturilor lui necruțătoare este, în primul rînd, Monarhia austro-ungară ca stat susținut de două națiuni privilegiate. Elita politică maghiară din Ungaria profită de situația grea în care se găsea Austria după înfrîngerile grave din războiul cu Franța, Italia (1856) și Rusia (1866) și reușește să-și asigure paritatea în conducerea imperiului și deplina libertate de acțiune de la rîul Lajta încoace, rîu care separa Austria de Ungaria. Românii din Austro-Ungaria depind în continuare numai și numai de unguri. Franz Joseph, împăratul Austriei, este încoronat la Budapesta, ca rege al Ungariei în mai 1867, și o lună mai tîrziu, în 20 iunie 1867, semnează legi cu consecințe grave pentru românii care aspirau la o viață politică independentă și prin care sancționează unirea Transilvaniei cu Ungaria. În semn de protest, românii din Transilvania vor adopta, în 1869, o atitudine „pasivă”, de neparticipare la viața politică parlamentară.

Articolele lui Eminescu publicate sub trei titluri, în 1870, în revista pestană Confederațiunea, cuprind toate elementele esențiale ale ideologiei sale naționale. Eminescu atacă temelia constituțională a statului dualist, considerat incompetent în problemele etniilor supuse și private de drepturi, deoarece acest stat a fost format fără implicarea și respectarea egalității în drepturi ale acestora. Ideile prezentate în articolele *Să facem un congres*, *În unire e tîria* și *Echilibrul* sînt redate, dezvoltate și nuanțate în articolele publicate mai tîrziu în *Curierul de Iași* și *Timpul*. Între 1870-1883, Eminescu urmărește cu viu interes tot ce se întîmplă la românii din afara României de atunci. Din această activitate publicistică se desprinde pînă la urmă o concepție națională proprie, nu lipsită de semnificație pentru destinul poporului român, exprimînd idealuri care se vor îndeplini mai tîrziu, în urma semnării Tratatului de la Trianon, pe de o parte, precum și concepții retrograde, care în contrast cu politica liberalilor, erau contrare tendințelor de modernizare a României.

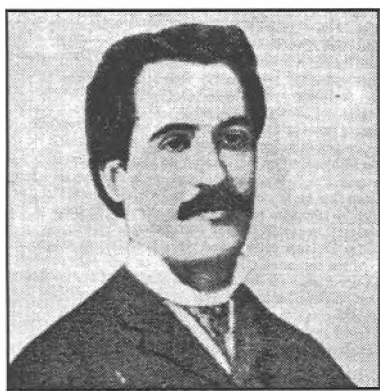
Astfel deveniseră scrierile politice eminesciene o întrupare a conștiinței naționale a românilor ajunși în faza de închegare într-o națiune politică, demers cu zig-zaguri ideologice, ca de altfel și la alte popoare. În ciuda unor idei contestabile exprimate în scrierile politice, ziua de naștere a lui Eminescu poate și trebuie să devină o adevărată sărbătoare a poeziei românești, a românilor de pretutindeni.

Vasile Dan

Eminescu și mitul sacrosanct național

S-a împlinit – la 15 ianuarie 2000 – un veac și jumătate de la nașterea lui Mihai Eminescu. Unii au speculat momentul, l-au transformat într-un bun prilej de a pune un mic incendiu în presă, reluînd o temă Eminescu de mai anul, găzduită de revista *Dilema* (nr. 265, martie 1998), condusă de filosoful Andrei Pleșu.

În acest context am fost și eu întrebat: „Sînt *pro* sau *contra* lui Eminescu?” Desigur, formulată chiar așa, întrebarea e falsă. Cum ai putea să fii *contra* lui Mihai Eminescu fără să fii stupid sau peste măsură de ignorant? Dacă însă nuanțezi întrebarea cam așa: „Eminescu *pro* sau *contra*? Adică Eminescu înțeles ca mit sacrosanct, ca sfintele moaște naționale, ca obiect de adorație leșinată, fără discernămint și fără spirit critic, pe de-o parte, ori Eminescu ca poet român din secolul al XIX-lea, cu o operă excepțională care trebuie citită (nu doar citată sau invocată adulador) și receptată prin ochii și gustul de astăzi, mai ales cu propria noastră minte (iar nu prin clișee școlare și platitudini tip „Lucașfăruș poeziei românești”, „poet nepereche”, „poet național”, „Domnul limbii românești”),

atunci da, întrebarea își are și actualitatea, și rostul.

Vom constata atunci lucruri simple și de bun simț. Mai întîi că Eminescu este *astăzi* citit – în afara lecturilor obligatorii (elevi, studenți, profesori, filologi, istorici literari) de un număr de cititori mult mai mic decît își pot imagina cei care își fac mătănnii la fiecare 15 ianuarie și 15 iunie ale anului. În al doilea rînd, că Eminescu este autorul *Odeii în metru antic*, dar și al *Somnoroaselor păsărele*. Că între prima poezie și cea de-a doua, distanța estetică este incomensurabilă. Prima este o capodoperă a poeziei tragice universale, cea de-a doua – cel mult o agreabilă romanță me-

lodramatică. A afirma acest lucru pare o profanare numai pentru cei care o gustă pe a doua și pentru cantautorii din Eminescu, plus fanii lor (cîți or fi). A spune că Eminescu nu este un Isus Cristos al literaturii române, în fața căruia trebuie să ne prosternăm (cum o fac, uneori, basarabeni, ca în versurile lui Grigore Vieru. „...De-om avea sau nu dreptate (...) Eminescu să ne judece...”) nu este, în anul 2000, la 150 de ani de la nașterea poetului (timp umplut în poezia română cu nume grele – Blaga, Bacovia, Barbu, Arghezi), nici un exces, nici o indecență.

Cei care țin morțîș la canonizarea lui Eminescu n-o fac nicidecum din perspectivă estetică, ci prin substitut de valoare personală, din criză de identitate, din ignoranță și mediocritate intelectuală (uneori lustruită prin titluri academice și universitare, luate chiar pe seama lui Eminescu, cel fără titluri, de orice fel). Cele mai odioase sînt însă (și au fost) anexările politice (legionare, comuniste, iar astăzi, în tranziție, naționaliste) care n-au nimic a face cu esența metafizică a poeziei lui. Înainte vreme. Și acum. Abia așa Eminescu rămîne, pururi, o provocare, sublimă, estetică.

Juliana Jurău Rad

– Liceul românească N. Bălcescu din Giula –

E o zi de sărbătoare, sărbătoare de suflet în care și noi aducem omagiul nostru lui Mihai Eminescu, poetului „în care ne găsim și regăsim”. Ieri am ascultat la Radio România Cultural adunarea solemnă a Academiei, iar seara ediția specială a Studioului din Seghedin și azi dimineața la Matinal tot o ediție specială închinată poetului.

Aduc și eu modesta mea contribuție la această aniversare. Profesia noastră, a pedagogului, e frumoasă, dar pentru mine e mai greu să vorbesc despre ea. Îți faci treaba zi de zi și n-ai când să-ți notezi impresiile – cel puțin eu n-am avut timp. Am să evoc doar câteva momente legate de Eminescu, momente grăitoare, care consider că merită să fie amintite. Pe Eminescu elevii totdeauna l-au îndrăgit, l-au înțeles, a fost aproape de sufletul lor datorită limbajului simplu, accesibil, datorită ideilor și sentimentelor nobile. În anii '70 dispuneam de puțin material didactic. Audițiile de disc ne aduceau zile de sărbătoare. Cu sufletul la gură ascultam, îi ascultam pe Vraca, Sadoveanu. Efectul audițiilor se putea vedea și citi pe fața elevilor, influența benefică se resimțea la răspunsuri.

Se și cânta la ore: *De ce nu-mi vii, Pe lângă plopul fără soț, Mai am un singur dor.*

Nu cântam atât de frumos ca la orele de muzică, dar cântam cu drag.

Viața poetului a stîrnit un interes deosebit, chiar curiozitate. Astfel, la biografia lui Eminescu ne-am oprit ceva mai mult și am recurs la Călinescu și corespondența poetului, la amintirile lui Slavici și Caragiale. La rîndul lor, și elevii și-au adus aportul, citind studii. Astfel au pătruns în taina și sensul rimelor eminescene, și-au formulat păreri și constatări proprii, originale și au participat la concursuri.

Mi se umple sufletul de bucurie la amintiri: cite răspunsuri și teze frumoase, cu steluțe; cite concursuri reușite! Toate îți dau o satisfacție profesională – că n-am pierdut vremea, că ne-am îmbogățit reciproc. Iar orele au trecut într-un mod plăcut, deși am lucrat mult – bineînțeles și liceenii – dar a meritat.

În primăvara anului 1991 a avut loc un eveniment istoric deosebit, poate unic în viața liceului. A sosit o delegație din România, oameni de cultură ca să sărbătorim împreună debutul poetului. Desigur că am avut emoții mari, fiindcă a fost un fel de examen public – și l-am luat. Corul fetelor dirijat de profesorul Vicol a cântat frumos, iar programul literar prezentat de băieți a reușit bine – spre bucuria tuturor.

Cornelia Covaci

– Școala românească din Chitighaz –

Căutînd în literatura română, am găsit un citat potrivit pentru noi, pentru școala românească din Chitighaz. Și acest citat l-am luat de la Sadoveanu:

Sub pana lui, (fiind vorba de Eminescu), limba românească s-a înmlădiat, s-a înnoit, s-a cristalizat.

Fiind profesoară de limba română și predînd din an în an poezia lui Eminescu, trebuie să vă mărturisesc că predau frumosul limbii. Cuvintele care sînt înșirate într-o poezie, sînt adunate ca un buchet de flori într-o poezie. Iar poezia eminesciană înseamnă cel mai frumos buchet din literatura română. Poate că eu sînt însuflețită de poezia românească și exagerez, dar să știți că poezia înseamnă foarte mult, printre ele poezia eminesciană cu frumusețea ei.

E o taină în poeziile acestea. Ele nu conțin prea multe mijloace artistice – secretul stă tocmai în simplitatea acestor cuvinte, cum ele sînt culese într-o poezie. Și ce efect au asupra sufletului! Și bine-nțeles asupra gîndirii și asupra noastră, fiind și noi români.

Podoabele stilistice nu se află în număr

întotdeauna am acordat o mare importanță faptului ca liceenii să învețe și fără carte. Mai ales pe Eminescu l-au memorizat: pentru concursuri poezii în întregime, iar la răspunsuri, citate. Am fost și sînt convinsă de utilitatea acestei metode.

De ce? Îmbogățește vocabularul și elevii se obișnuiesc cu folosirea limbii corecte.

În ce privește latura afectivă, aceste citate au conținut, idei și sentimente care înnobilează sufletul – multe dintre ele au devenit maxime.

Ele se imprimă și nu se șterg nici peste decenii. Elevii au făcut față cerințelor.

În clasele și grupele mele se învăța pe de rost și cu programa nouă, în anii '90. Am reușit. Cum? Pot să afirm că simplu. Important este să crezi în tot ce faci, să faci bine și are înțeles, să-ți faci munca cu suflet și dăruire, fiindcă merită.

Ce bine pentru noi, că-l citim pe Eminescu în original. Să aducem mulțumiri părinților care ne-au învățat limba, învățătorilor și profesorilor care ne-au învățat carte românească.

Cu ce s-au ales absolvenții cu și prin Eminescu? Au pornit cu un bogat bagaj de cunoștințe, și-au acumulat valori spirituale care i-au afectat, au avut parte de aprecieri, de bucuria și satisfacția muncii îndeplinite.

Ștînd de vorbă cu foști elevi, la rîndul lor acum părinți, îmi relatează cu mîndrie cum îi ajută sau controlează pe copii, redescoperindu-l și pe Eminescu, aducîndu-și aminte de cele învățate. Dar uneori mă mai întrebă cu mirare „Acum nu se mai învață pe de rost?”

Și încă o impresie, poate cea mai grăitoare. O profesoară, nu cu specialitate de română, la concursuri și la cursuri de perfecționare a cîștigat admirația și recunoștința profesorilor de specialitate că și după 30 de ani știe mult și fără carte din Eminescu. Aceasta înseamnă că și pe vremuri l-a înțeles. Pe bună dreptate, fosta mea elevă, profesoara poate fi mîndră. Și eu mă bucur că am avut astfel de elevi.

Și așa s-au scurs cei 30 de ani – destul de repede. Rezultatele justifică munca, strădania și eventualele sacrificii. Se pare că sămînța bună a căzut pe un sol fertil și a adus roade. Mă bucur de reușita foștilor mei elevi. Sînt mîndră de rezultatele și realizările lor. Îmi pare bine că pe mulți dintre Dumneavoastră v-am avut elevi.

Deși „nu mă-nclîntă azi cum mă mișcară, povești și doine”, sînt mulțumită, cu sufletul împăcat și mă bucur că am predat româna.

mare în poeziile lui Eminescu, totuși frumosul și înțelesul poeziilor mi se pare că generează cel mai mult în suflet și adîncește în cea mai mare măsură toate sentimentele poetului.

Dacă mă gîndesc, revenind la citat, poetul înmlădiază cuvîntul, adică înmlădiază sufletul omenesc. Mă gîndesc la elevii mei, cărora le predau poezia. Predîndu-le, devine mai clar pentru ei că merită să învețe limba aceasta frumoasă, merită să știe frumosul din literatura noastră, ba chiar – pot să zic – că prin ea tot ce e mai frumos din literatura universală. Iar pentru noi poezia lui Eminescu ne spune iarăși și iarăși noutăți. Noi trebuie să găsim toate noutățile, și toate expresiile, și toate sensurile cuvintelor. Și iarăși, și iarăși retrăind această poezie, mi se pare că și noi ne înnoim în suflet.

Înnoirea aceasta, după un timp – revenind la citatul lui Sadoveanu –, se cristalizează.

Înțelesul predării poeziilor eminesciene vreau să fie într-adevăr o cristalizare în sufletul, în mintea și în simțirea copiilor mei.

Anamaria Dulău Cozma

– Școala românească din Micherechi –

Datoria mea este ca în acest referat să vorbesc despre felul cum planific, cum țin o lecție din poeziile lui Mihai Eminescu. Cartea noastră de lecturi literare este manualul pentru clasa a 7-a a școlilor generale, în capitolul „Sînt suflet în sufletul neamului meu”. Mult m-am gîndit, ce oră să fie: lecție de comunicare a cunoștințelor noi, oră de verificare sau oră recapitulativă, sistematică. În sfîrșit, am ales o oră recapitulativă, sistematică.

Schița mea constă din 3 părți:

I. Partea introductivă

II. Desfășurarea lecției (Momentul organizatoric, notarea absențelor, anunțarea lecției: *În ora aceasta vom recapitula tot ce am învățat pînă acuma despre viața poetului, despre poeziile lui.*)

1. Viața lui M. Eminescu – prin completarea schemei care se află înaintea copiilor și pe hartă.

2. Întrebarea mea este: *Care este poezia cu cel mai mult pesimism? Din străinătate – cu vorbire despre acțiunea, despre ritmul și rima poeziei.*

3. Voi citi câteva rînduri dintr-o poezie de M. Eminescu (*Dacă recunoașteți poezia, să-mi spuneți titlul!*)

Citatul: „Și se duc ca clipele,

Scuturînd aripele.” (Ce te legeni)

Căutați figurile de stil: diminutive, repetiție, epitet, gradare etc.

O elevă sau un elev spune poezia pe de rost.

4. Iarăși o întrebare: *Cine a fost muza căreia Eminescu i-a dedicat multe poezii?*

Să-mi spuneți poezii de dragoste (*Sara pe deal, De ce nu-mi vii, Pe lângă plopul fără soț, O rămîi..., Și dacă...*)

Elevii vor cînta o romanță.

Datoria elevilor: să deseneze o strofă din poezia *Sara pe deal* și să formuleze cîteva propoziții despre această strofă.

5. Vom asculta o parte din *Patru anotimpuri* de Vivaldi. (Dacă o recunoașteți, să-mi spuneți despre care anotimp e vorba.)

Cîntăm împreună romanța.

6. Cum salutăm seara cînd mergem la culcare? Noapte bună! De care poezie se leagă: *Somnoroase păsărele?*

Analiza poeziei – acțiunea, figurile de stil.

Analizarea *Scrisorii III* pe baza următorului plan:

- acțiunea,
- caracterele (ocupație în două grupe)
- părțile

III. Aprecierea lecției – cine ce notă a primit.

În obiectivele generale ale învățămîntului cu predarea în limba română, în clasa a opta *Sara pe deal* și *Somnoroase păsărele* sînt înșirate printre cerințele minime.

Elena Silaghi

– Școala românească din Bedeu –

Astăzi copiii nu prea obișnuiesc să răsfoiască cartea, dar datoria și munca noastră e să le trezim interesul, să le prezentăm cît mai multe exemple din bogata literatură română.

Ca să iubească copiii poezia și să descopere frumusețile ei, putem să-i îndrumăm și să le trezim interesul prin prezentări frumoase și atrăgătoare.

Programa școlară pentru clasele 1-8 conține multe cunoștințe din bogata literatură română. Prima întîlnire cu poezia lui Eminescu copilul o are chiar în grădiniță: vorbind despre toamnă, cunoaște poezia *Somnoroase păsărele*. În clasele 2-3 cunoaște poezia *Ce te legeni*, iar în clasa a 4-a, *Somnoroase păsărele* și *Revedere*.

Aceste poezii sînt ușor de învățat, nu conțin multe cuvinte necunoscute și sînt de inspirație folclorică, deci, cred, sînt apropiate de sufletul copiilor. Mai mult chiar: ele pot fi memorate cu ușurință. Poetul era îndrăgostit de natură, mai ales de pădure, de codrul cu izvoarele... Prin astfel de fragmente îmbogățim cunoștințele de compunere, de exemplu la descrierea unui aspect din natură sau putem trezi dragostea față de natură. De exemplu prin poezia *Fiind băiet păduri cutreieram*: pădurea, izvorul, freamătul frunzelor l-au chemat adesea pe băiatul fericit să rămînă peste noapte aici. Acest popas este și un prilej de a se gîndi la povești.

„Un rai din basme văd printre pleoape...”

Acest tablou readuce farmecul vîrstei copilăriei. Aici putem face o legătură între basm și realitate, dar și conversație sau compunere.

Cum vi-l imaginați pe copilul Eminescu? – Întreb de la copii. Pe baza acesteia se poate face și un joc prin roluri...

În manualul pentru clasa a 5-a este un

capitol în care copiii cunosc imagini din copilăria unor oameni celebri ai literaturii și culturii românești. Poezia *Copii eram noi amîndoi* conține astfel de momente, cînd copilul Mihăiță se juca cu fratele său (cum și cu ce se jucau? Cum își petreceau copilăria?). Prin aceste fragmente ajungem la jocurile de copii de azi sau la viața din familie a copilului. Pentru orele de conversație primim idei foarte bune. Despre viața și activitatea lui Eminescu se vorbește mai amănunțit în clasa a 7-a, cînd avem mai multe poezii la dispoziție atît în manual, cît și în culegerea de lecturi literare: *La mijloc de codru des..., O, rămîi..., Și dacă..., Făt-Frumos din lacrimă, De ce nu-mi vii.*

După părerea mea, cel mai ușor de predat sînt romanțele – și tema e mai apropiată de viața sufletească a adolescenților. În anii aceștia apar primele sentimente de dragoste. Chiar și melodia îi face pe elevi să le învețe cu însuflețire. Fiind profesoară de istorie, nu întotdeauna am posibilitatea să mă ocup prea amănunțit cu istoria poporului român. Dar poezia *Scrisoarea III* este cea mai potrivită pentru îmbogățirea cunoștințelor istorice, pentru a cunoaște unul dintre momentele eroice ale trecutului – lupta românilor contra otomanilor. De aici reiese importanța luptei pentru independență pe care o valorificăm prin prezentarea antitezei bunului și a răului, dar la fel, aceste exemple ajută mult și la scrierea compunerilor.

În concluzie: în școala generală avem datoria să formăm elevii ca personalități care să fie capabile să iubească cultura și literatura românească, să devină și ei buni români – la care ne ajută poeziile lui Eminescu.

Almanahul Societății academice social-literare „România jună”, Viena, [aprilie], 1883.

La originea *Luceafărului* stă basmul lui Richard Kunisch *Das Mädchen im goldenen Garten*, cules în călătoria acestuia prin România, în 1861, pe care Eminescu îl versifică între 1873–1874 în poemul intitulat *Fata-n grădina de aur*. E un tipar primordial, de certă rezonanță populară, altminteri cu toate însemnele artistului original, în care elementele subiective, autobiografice ce aveau să precipite marele poem, nu sînt determinante.

Versiunile autonome ale *Luceafărului* sînt în număr de patru și se situează între anii 1880–1882, toamna (mai exact, 28 octombrie 1882, cînd poemul, pus la punct și definitiv, e trimis la Viena, pentru Almanahul „României june”). Dintre aceste patru versiuni, înția (cca. 1880–1881) numără 113 strofe (452 versuri); a treia, intitulată *Legenda luceafărului*, subdatată chiar de Eminescu „aprilie 10–1882”, numără 105 strofe (420 versuri); din a patra, necompletă, și care a premers textul definitiv, există numai un fragment unitar al versurilor 265–332 (de la strofa „și din a chaosului văi...” pînă la strofa „Vrei poate-n faptă să arăți...”).

Textul definitiv al *Luceafărului*, trimis la Viena, la 28 octombrie 1882, și care apare în cursul lunii aprilie 1883 în Almanahul „României june”, numără 98 strofe (392 versuri). Revista *Convorbiri literare* din august 1883 reproduce *Luceafărul*, forma din Almanah, fără nici o schimbare. În ianuarie 1883 apăruse o traducere a *Luceafărului* de Mite Kremnitz (93 strofe, 372 versuri). În schimb, Maiorescu – în ediția din decembrie 1883 – elimină 4 strofe și compune 2 versuri de tranziție, cu care maschează lacuna. Intervenția lui Maiorescu, grație abilității cu care a fost efectuată, s-a impus unui număr de editori și a creat impresia că, în forma aceasta, poemul e mai izbutit, ceea ce, evident, nu se poate susține. Intervenția lui Maiorescu rămîne un act arbitrar, ce se cere retușat. Mai mult: manuscrise și mărturii complementare atestă că Eminescu a gîndit și realizat poemul său numai în versiunea integrală trimisă de el Almanahului.

În primele două versiuni ale *Luceafărului*, „tranzacția” – pentru a folosi termenul lui Ibrăileanu – cu care demiurgul încerca să-l îmbie pe Hyperion număra mai multe argumente, la care poetul însuși a renunțat, decît cele pe care le-a păstrat și pe care Maiorescu avea să le sacrifice. Iată, în cele două redacțiuni, două strofe:

(ms. 2277)

a Dar vrei o patimă de sfînt
În inima* ta, cruda*,
Îți [dau] un petec de pămînt
Ca [să] te cheme Budha.

Vrei să vezi lumea ca-n Olimp
Cum eu ți-am arătat-o,
Îți dau o fișie de timp,
Ca să te cheme Plato.

(ms. 2275^b)

b Și dacă vrei să fii un sfînt,
Să știi ce-i chinul, truda,
Îți dau un petec de pămînt
Ca să te cheme Budha.

De vrei în număr să mă chemi
În lumea ce-am creat-o,
Îți dau o fișie din vremi,
Să te numească Plato.

M. Eminescu *Luceafărul* (fragment)

Ea, îmbătată de amor,
Ridică ochii. Vede
Luceafărul. Și-ncetîșor
Dorințele-i încrede:

– Cobori în jos, luceafăr blind,
Alunecînd pe-o rază,
Pătrunde-n codru și în gînd,
Norocu-mi luminează!

El tremură ca alte dăți
În codri și pe dealuri,
Călăuzind singurătăți
De mișcătoare valuri;

Dar nu mai cade ca-n trecut
În mări din tot înaltul:
– Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul?

Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.

În versiunea penultimă, intitulată *Legenda luceafărului*, subdatată de Eminescu: „aprilie 10–1882”, pe care o va fi citit, dintru înția la „Junimea” și pe care a operat toate retușele trudnicei „șlefui” dintre aprilie și octombrie 1882, resemnarea *Luceafărului* era redusă la numai două versuri, ca și-n versiunea anterioară (ms. 2275^b).

Dar nu mai cade ca-n trecut
În mări din tot înaltul.
– Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul?

În ms. 2275^b:

– Totuna-ți este chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul.

Dezvoltarea finalului cu încă o strofă, operată după 10 aprilie 1882, a trecut prin cîteva variante, schițate chiar pe acest manuscris penultim, al *Legendei luceafărului*:

a) Trăind porumbi împerecheți
o tinerețe toată,
Un singur bine să n-aveți,
Să nu muriți deodată.

b) Trăiți în cercul vostru strîmt
Și în favoarea sorții;
Căci ceea ce în suflet simt
E voluptatea morții.

c) Trăind în cercul vostru strîmt,
Norocul vă petrece,
Ce eu în sufletul meu simt
E nemurirea rece.

N.B. Să se observe că varianta a) a acestui final reproduce – adaptînd-o tiparului metric de aici – însăși ideea finalului din basmul *Fata-n grădina de aur*, versificat la Berlin, 1873–1874:

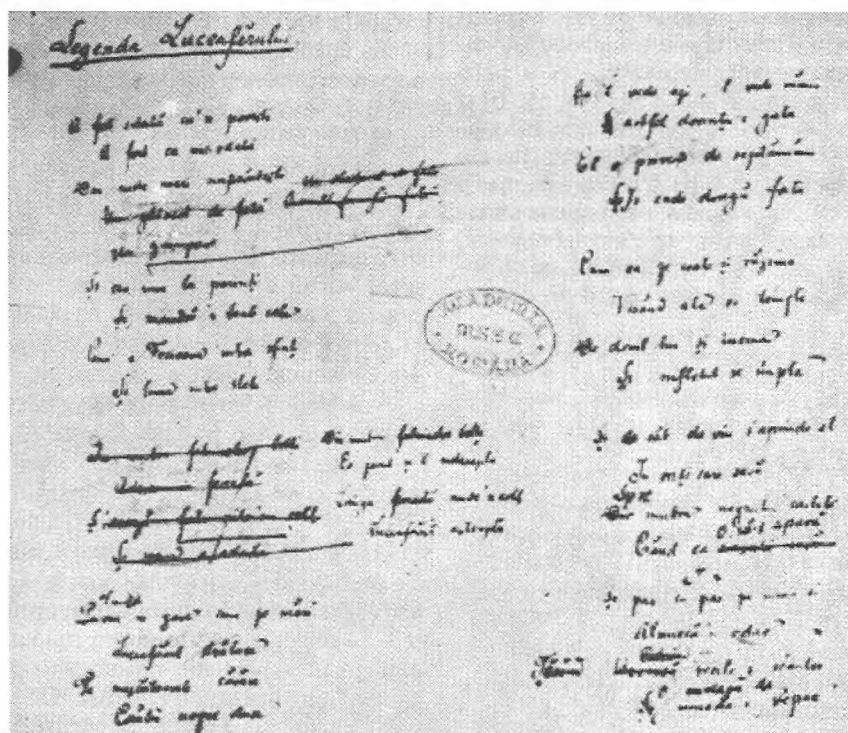
Fiți fericiți – cu glasul stins a spus –
Atît de fericiți, cît viața toată
Un chin s-aveți: de-a nu muri deodată,

ceea ce ne duce la prototipul *Luceafărului*, la sus-amintitul basm, ce i-a stat de strajă tot timpul elaborării poemului ca o realitate mult mai vie decît toate miturile și toate cancanurile pe tema infidelității Veronicăi și a sfaturilor nonmatrimoniale ale lui Maiorescu. Ceea ce ar fi îndepărtat pe poet de mentorul său literar, cu care, totuși, „a șlefuit” – zile și luni întregi – poemul.

Pe una din filele versiunii antepenultime (ms. 2275^b, 56) se află schițată următoarea notă în legătură cu izvorul și concepția poemului: „În descrierea unui voiaj în țările române, germanul K[unisch] povestește legenda luceafărului. Aceasta e povestea, iar înțelesul alegoric ce i-am dat-o (sic) este că dacă geniul nu cunoaște nici moartea, și numele lui scapă de noaptea uitării, pe de altă parte aici, pe pămînt, nici e capabil a ferici pe cineva, nici capabil de-a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc. Mi s-a părut că soarta luceafărului din poveste seamănă mult cu soarta geniului pe pămînt și i-am dat acest înțeles alegoric.”

Iată, ni se pare, horoscopul, limpede și insistent intuit, de la care nu trebuie să se abată nici o interpretare tematică sau estetică a poemului.

(M. Eminescu, „Opere alese” I, ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius)

Eminescu la 78 de ani

Pe o foaie manuscrisă, Eminescu își calcu la anii care îi mai rămăseseră de trăit și era convins că va apuca vîrsta de 78 de ani, cît trăise și moșul său. O previziune, cum se știe, prea optimistă, pentru că Eminescu n-a apucat să trăiască decît jumătate din cît spera. E desigur ispititor să ne imaginăm ce s-ar fi întîmplat dacă viața lui s-ar fi prelungit pînă în 1928. Și totuși, ce s-ar fi putut întîmpla?

E sigur că n-ar fi ajuns ministru. Foarte probabil, nici academician. Ar fi continuat să scrie la gazetă, articole din ce în ce mai virulente. Ar fi fost socotit cel mai mare poet român în viață, deși e îndoielnic că ar mai fi scris prea multă poezie. S-ar fi străduit, pe îndelete, să dea o mare lucrare filosofică, pe care nu se știe dacă ar fi terminat-o. S-ar fi retras, poate, la Mînăstirea Neamțului și ar fi încercat, în ultimii ani ai vieții, să scrie, ca și Mallarme, Cartea. Un volum fabulos, desigur genial, dar pe care nu l-ar fi înțeles nimeni, pentru că nimeni nu (mai) poate să scrie Cartea și, dacă cineva ar scrie-o totuși, nimeni n-ar putea s-o citească.

tăți despre el. De altfel, apoteoza lui Eminescu a intervenit foarte repede, mult înainte ca opera lui să fie înțeleasă, dar măcar publicată integral. Și acum, gloria lui nu are loc pe tărîmul literelor, ci mai degrabă pe acela, mult mai iluzoriu, al retoricii goale. Și opera, și omul sînt puse în paranteze cînd începe să fie discutat „cazul Eminescu”. Deși ivirea lui e socotită, în general pe bună dreptate, momentu-cheie al despărțirii de pașoptism, Eminescu a fost, dintre contemporanii săi, poate cel mai atașat de idealurile generației de la 1848, fără de care nu ar fi existat progres veritabil în această parte de Europa. Relației sale cu precursorii i se potrivesc foarte bine vorbele lui T. S. Eliot, care spunea că, da, știm mai mult decît înaintașii noștri. Îi știm pe ei. Tot așa, ca să stăm liniștiți în ce ne privește pe noi și în ce privește civilizația spre care tindem, e necesar să-l știm pe Eminescu. Nici nu e un înaintaș prea îndepărtat. Ar fi putut muri în 1928.

Dragoș Moraru, București